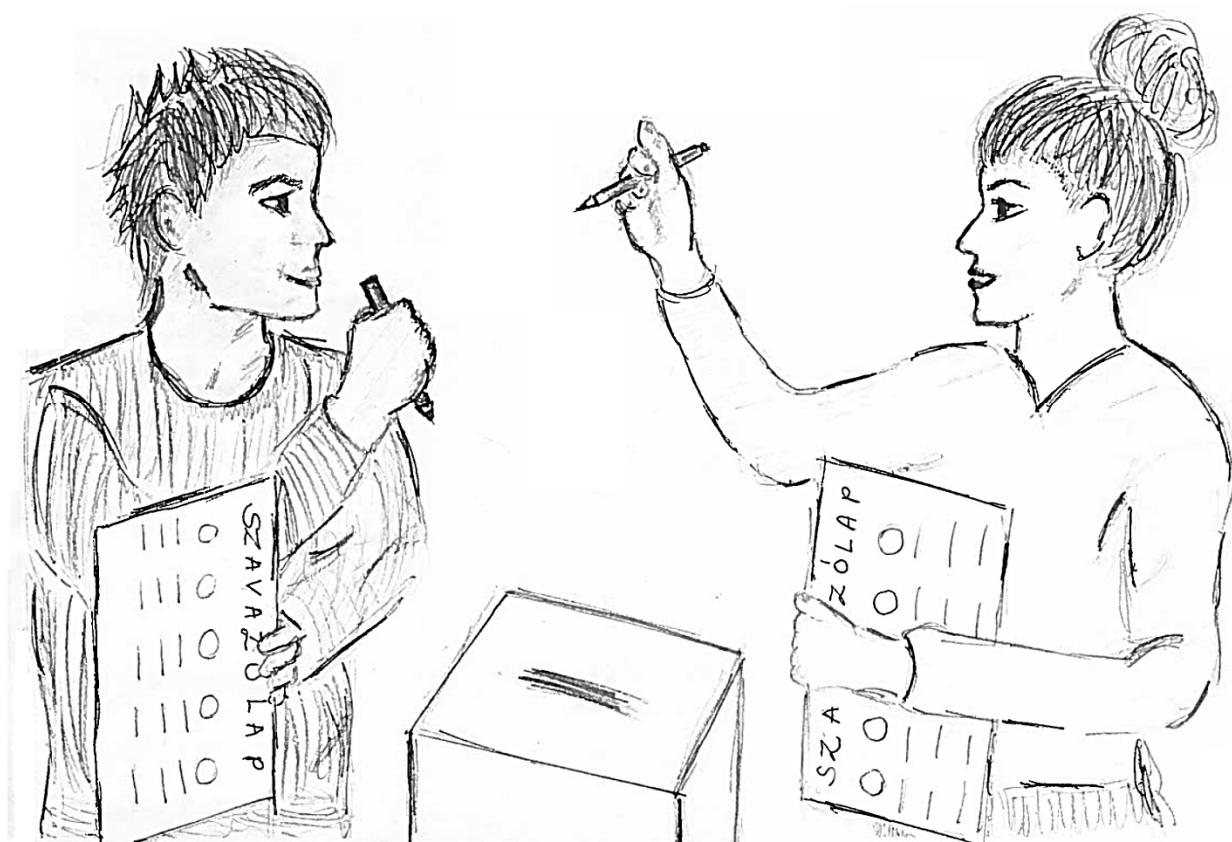

TÚLÉLŐKÉSZLET A VÁLASZTÁSOKHOZ

Túlélőkészlet a választásokhoz

A „Túl az első X-en – Tehetsz a jövődért, válassz!” középiskolai vetélkedő háttéranyaga

Budapest
2018. augusztus

TARTALOM

I. FEJEZET A DEMOKRÁCIA ALAPJAI	5
1. A DEMOKRÁCIA ALAPELVEI.....	6
2. DEMOKRATIKUS ÁLLAMFORMÁK. A KORMÁNYZATI RENDSZEREK TÍPUSAI	7
3. FÜGGETLEN, DEMOKRATIKUS INTÉZMÉNYEK	9
4. MÉDIA.....	10
II. FEJEZET EMBERI JOGOK	11
1. ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK	12
2. AZ EMBER JOGI STÁTUSZÁT MEGALAPOZÓ JOGOK	13
3. A SZEMÉLY IDENTITÁSÁT VÉDŐ JOGOK	14
4. SZEMÉLYES SZABADSÁG BIZTOSÍTÉKA.....	15
5. POLITIKAI SZABADSÁGJOGOK.....	15
6. A NEMZETI KISEBBSÉGEK JOGAI	15
7. GYERMEKJOGOK.....	17
III. FEJEZET ÁLLAMPOLGÁRSÁG	18
1. BEVEZETÉS	19
2. AZ ÁLLAMPOLGÁRSÁG LÉTREJÖTTE.....	19
3. AZ ÁLLAMPOLGÁRSÁG MEGSZŪNÉSE	20
IV. FEJEZET VÁLASZTÁS, VÁLASZTÓJOG, VÁLASZTÓJOGI RENDSZEREK.....	21
1. ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK	22
2. VÁLASZTÁSI RENDSZEREK	24
3. ORSZÁGGYŰLÉSI VÁLASZTÁSOK MAGYARORSZÁGON	25
4. EURÓPAI PARLAMENTI VÁLASZTÁSOK MAGYARORSZÁGON.....	27
5. ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK MAGYARORSZÁGON	27
V. FEJEZET NEMZETKÖZI SZERVEZETEK	32
1. EURÓPAI UNIÓ	33
2. ENSZ.....	40
3. EBESZ	41
4. OECD - GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS FEJLESZTÉSI SZERVEZET	42
5. NATO - ÉSZAK-ATLANTI SZERZŐDÉS SZERVEZETE	42
VI. FEJEZET FOGALOMTÁR.....	43
VII. FEJEZET FORRÁSJEGYZÉK.....	46

I. FEJEZET
A DEMOKRÁCIA ALAPJAI

1. A DEMOKRÁCIA ALAPELVEI

A demokrácia szó az ógörög „demokratia” szóból származik, jelentése: a nép uralma. A demokrácia lényege, hogy a **közösség** minden választójoggal rendelkező tagja **részt vehet** a törvényalkotásban, **a közügyek eldöntésében** szemben az abszolút hatalommal felruházott királyok, diktátorok által irányított államokkal.

A demokratikus államok jellemzői, hogy azokban érvényesülnek az alábbi alapelvek:

- a hatalom a polgárok közösségétől származik (népszuverenitás);
- a törvények uralma (jogállamiság);
- az emberek közti egyenlőség;
- a hatalmi ágak (parlament, kormányzás, igazságszolgáltatás) elválasztása és
- az emberi jogok tisztelete.

A demokrácia klasszikus alapelveinek többségét már az ókori görög filozófusok is megemlítik műveikben, de azok kiemelkedő jelentőséget a XVIII – XIX. században, a polgári átalakulás során nyertek. A legtöbb ország írásos formában – ún. alkotmányban – deklarálta a demokrácia alapelveit, míg Angliának „íratlan”, történelmi alkotmánya van: az alapelvek tisztelete nem egy konkrét, írott törvényen, hanem sok évszázados hagyományon, bírói gyakorlaton alapul.

Népszuverenitás

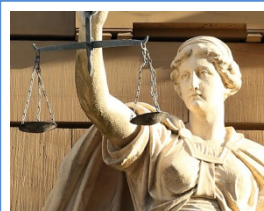
A népszuverenitás elve azt jelenti, hogy a hatalom a polgárok közösségétől származik.

A modern demokráciákban ez két módon valósulhat meg:

- képviseleti demokrácia (pl. az országgyűlési képviselők megválasztása): a választópolgárok demokratikus választásokon megválasztják képviselőiket, akik a felhatalmazás alapján hozzák meg a közügyekkel kapcsolatos döntéseket;
- közvetlen demokrácia (pl. népszavazás): a választópolgárok közvetlenül dönthetnek közügyekkel kapcsolatos kérdésekben. A mai demokráciákban kivételes hatalomgyakorlási forma, a képviseleti demokrácia kiegészítésére szolgál.

Jogállamiság

A jogállam olyan állam, ahol az állami szervek és a polgárok egyaránt a parlament által megalkotott **világos, átlátható és kiszámítható szabályok** szerint járnak el. E jogszabályok nyilvánosak, így tartalmukat bárki megismerheti. A jogállamiság magában foglalja a demokratikus értékek, **alapvető jogok** (pl. jogegyenlőség, élethez való jog, véleménynyilvánítás szabadsága) **tiszteletét** és garantálását is.

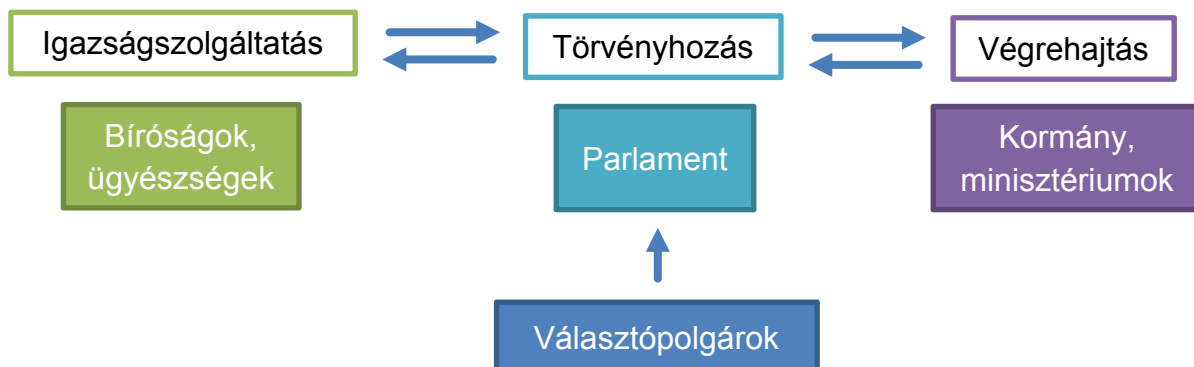

Justitia az igazságszolgáltatás istennője, az igazságosság megtestesítője. A bírósági épületekben gyakran látható Justitia egyik kezében mérleget tart, mely azt szimbolizálja, hogy a perekben mindkét felet (a felperest és az alperest) ugyanazok a jogok illetik meg.

A hatalommegosztás elve

Az állam hagyományos értelemben vett fő feladatai **az igazságszolgáltatás** (bíróság, ügyészség), **a törvényhozás** (parlament, illetve a helyi jogalkotás: helyi önkormányzatok) **és a végrehajtás** (kormány, minisztériumok). A hatalommegosztás elve klasszikus értelemben e funkciók megosztását jelenti, melynek eredményeként **a hatalom nem egy kézben összpontosul**, hanem e feladatokat több, egymástól független szerv látja el (például a törvényhozás a parlament feladata, a bűncselekmények elkövetőit pedig a bíróságok ítélik el). Ez azonban nem feltétlenül jelenti a hatalmi ágak közötti kapcsolat teljes megszűnését: kialakulhat közöttük a kölcsönös függés, azaz az **egymást ellenőrző szerepkör**. Például, a Kormány végrehajtja az Országgyűlés által hozott döntéseket (ez

az úgynevezett végrehajtó funkció). A választópolgárok által megválasztott képviselőkől álló Országgyűlés ugyanakkor a Kormány tevékenységét ellenőrizheti, például rendszeres beszámoltatás keretében.

A hatalommegosztás elve történetileg az önkényuralom, a diktatúra megakadályozására irányult és sok évszázados múltra tekint vissza. A három klasszikus hatalmi ág (az igazságszolgáltatás, a törvényhozás és a végrehajtás) elosztása megtalálható Arisztotelész és Cicero műveiben is.

A modern demokráciákban a klasszikus hatalmi ágak mellett **újabb önálló, ellenőrző feladatokat ellátó intézmények** is létrejöttek, ilyen például az alkotmánybíróság és az ombudsman.

Egyenlőség

Ez az elv az **emberek jogi** értelemben vett **egyenlőségét** foglalja magában, tehát: mindenre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, részrehajlás nélkül. Az egyenlőség egyben azt is jelenti, hogy az alapjogoknak (pl. élethez való jog) minden ember az alanya lehet.

A minden embert megillető, általános egyenlőség következménye többek között a rabszolgaság eltörlése, illetve az emberek közötti bármely más (pl. származás alapján) különbségtétel kizárása is.

2. DEMOKRATIKUS ÁLLAMFORMÁK. A KORMÁNYZATI RENDSZEREK TÍPUSAI

Államformák

Az államforma a legfőbb hatalom eredetére, az **államfői tisztség** (uralkodó, köztársasági elnök) **keletkezésének módjára** ad választ. Az államforma két fő formája a köztársaság és a monarchia.

1. Alkotmányos monarchia

A monarchia a **tradicionális**, hagyományon alapuló hatalomgyakorláson alapul: a hatalom eredetét a **trónöröklési szabályok** határozzák meg, a hatalmat egy személy gyakorolja, általában élethossziglan.

A modern monarchiákban az államfő (**uralkodó**) jogait korlátozott mértékben, az alkotmányban szabályozott keretek között gyakorolhatja, ez az úgynevezett **alkotmányos monarchia**.

Az Egyesült Királyság (Anglia, Skócia, Wales, valamint Észak-Írország) államformája alkotmányos monarchia, államfője II. Erzsébet királynő.

Érdekesség, hogy a ma már független korábbi angol gyarmatok egy részének szintén II. Erzsébet királynő az államfője (pl. Ausztrália, Kanada).

Az alkotmányos monarchiában az uralkodónak elsősorban protokolláris szerepe van, „uralkodik, de nem kormányoz”.

Az alkotmányos monarchia akkor **demokratikus**, ha a népszuverenitás, a hatalommegosztás, a jogállamiság, az egyenlőség és az emberi jogok tisztelete megvalósul. A demokratikus alkotmányos monarchia legfőbb ismérve, hogy a **törvényhozást** a polgárok által megválasztott képviselők közül álló **parlament látja el**.

2. Köztársaság

A köztársaság a latin „res publica” szóból származik, melynek jelentése „közös dolog”. A köztársaság olyan államforma, ahol a hatalom **egy közösségtől** ered, nincs egyéb forrása (pl. trónöröklési rend).

A modern, **demokratikus** köztársaság **két alapfeltételen** nyugszik:

- az általános, titkos, egyenlő választójogon és
- a demokratikus alapelvek (népszuverenitás, hatalommegosztás, jogállamiság, egyenlőség, emberi jogok tisztelete) garantálásán.

Kormányzati rendszerek

Egy ország kormányzati rendszere határozza meg **az államfő** (köztársasági elnök, uralkodó), a **parlament és a kormányzás** egymáshoz való **viszonyát**. A három fő kormányforma a parlamentáris, az elnöki, illetve a félelnöki rendszer.

1. Parlamentáris rendszer

A parlamentáris kormányformájú országokban **a parlament erős hatalommal** rendelkezik: **törvényeket hoz és** közreműködik a **kormányalakításban** (pl. megválasztja a miniszterelnököt). A parlament dönt a kormánnyal kapcsolatos bizalmi kérdésekről is. Ez azt jelenti, hogy a parlament megvonhatja a bizalmat a kormánytól, és ennek következményeként új kormányfő kinevezésre (vagy újabb országgyűlési választásra) kerül sor. Az **államfő kevésbé erős jogosítványokkal** rendelkezik. Megvalósulhat alkotmányos monarchiákban (pl. Egyesült Királyság) és köztársaságokban is (pl. Magyarország, Németország). Köztársaságokban az államfőt a választópolgárok (pl. Ausztria, Horvátország, Szlovákia) vagy a parlament választja (pl. Magyarország, Németország).

2. Elnöki rendszer

Elnöki kormányforma esetén **a legerősebb** hatalommal **az államfő** rendelkezik: ő a **végrehajtói** hatalom, a kormányzás megtestesítője. Az elnök a parlamenttől (kongresszustól) független, ugyanakkor a parlament által alkotott törvényeket ő is köteles betartani.

Az elnöki rendszer mintaállama az Amerikai Egyesült Államok, ahol **közvetett választáson** választják meg az államfőt, azaz: a választópolgárok nem közvetlenül az elnökjelöltre, hanem képviselői megbízottakra (elektorokra) szavaznak. A megválasztott elektorok jogosultak ténylegesen szavazni az amerikai elnök személyére.

3. Félelnöki rendszer

Félelnöki kormányformájú országokban (pl. Franciaország, Románia, Ukrajna) **az államfő és a parlament** egyaránt **erős** hatalommal rendelkezik. A félelnöki rendszer jellemzője, hogy a kormányzás megoszlik a választópolgárok által választott államfő és a parlament által megválasztott miniszterelnök között.

3. FÜGGETLEN, DEMOKRATIKUS INTÉZMÉNYEK

A modern democráciákban a klasszikus hatalmi ágak mellett újabb önálló, ellenőrző feladatokat ellátó intézmények is létrejöttek, ilyen például az alkotmánybíróság, az ombudsman és a média.

Alkotmánybíróság

Klasszikus alkotmánybírósági feladat a parlament által alkotott **törvények felülvizsgálata** valamely magasabb szintű szabály (**alkotmány, demokratikus alapelvek, emberi jogok**) **alapján**. Az alkotmánybírósági feladatot ellátó szervezetek mindig **függetlenek**. Ez azt jelenti, hogy a bírákat senki nem utasíthatja arra, hogy milyen határozatot hozzanak, ők kizárólag az alkotmány alapján dönthetnek.

A modern alkotmánybíráskodás kezdete az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának eseti döntéséhez köthető (1803). A bírának azt a – jogállamiság szempontjából döntő – kérdést kellett feltenniük, hogy az **alkotmány elsőbbsége** érvényesüljön-e az azzal ellentétes **törvényekkel szemben** vagy az alkotmány egyenrangú legyen-e a többi törvénnyel. Ez utóbbi azt jelenti, hogy az alkotmányt (és az abban foglalt demokratikus alapelveket) bármely törvény módosíthatná, így az nem szabna gátat a korlátlan, önkényes hatalomgyakorlásnak. A bírák az alkotmány elsőbbsége mellett döntöttek.

Az angolszász modell lényege, hogy nincs külön alkotmánybíróság, az alkotmánybíráskodást a rendes bíróság (Legfelsőbb Bíróság) végzi. Az I. világháború után, az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően, Ausztria hozta létre az alkotmánybíráskodás európai modelljét (1920), mely szerint az alkotmánybírósági feladatokat egy külön e célra létrehozott szerv végzi (Alkotmánybíróság).

Az első Alkotmánybíróság a világon: az osztrák alkotmánybírák ebben az épületben látták el feladataikat egészen 2012-ig.

Magyarország ez utóbbi modellt követi: az alkotmánybíráskodást egy külön erre a célra létrehozott szervezet, az Alkotmánybíróság látja el. Az Alkotmánybíróság tizenöt tagját az Országgyűlés választja meg minősített többséggel (az összes képviselő kétharmadának szavazatával), tizenkét évre. Az Alkotmánybíróság elnökét az Országgyűlés választja az alkotmánybírók közül. Az Alkotmánybíróság feladata többek között a törvények és bírósági döntések felülvizsgálata Magyarország alkotmánya, az Alaptörvény alapján.

Ombudsman

Az ombudsman más állami szervektől független tisztviselő, a legtöbb országban a parlament választja. Az ombudsman feladata az alapvető jogokkal kapcsolatos sérelmek kivizsgálása és annak a parlament, valamint a nyilvánosság elé terjesztése.

Az ombudsman intézményét a svéd abszolutizmus idején XII. Károly király hozta létre annak érdekében, hogy a közigazgatást és a törvénykezést távolléte alatt is ellenőrzése alatt tartsa. Később a svéd alkotmány (1809) már a hatalommegosztás elvéből kiindulva deklarálta a független ombudsman működését.

Emily O'Reilly
európai ombudsman

Számos európai ország átvette az intézményt, általában eltérő elnevezéssel, Magyarországon például alapvető jogok biztosja a neve. Az alapvető jogok biztosát és helyetteseit az Országgyűlés választja hat évre. A helyettesek a jövő nemzedékek érdekeinek, valamint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét látják el. Az alapvető jogok biztosánál bárki bejelentést tehet, ha alapvető jogait valamelyik hatóság megsértette. A bejelentés alapján az alapvető jogok biztosja vizsgálatot folytat le. Ha az ombudsman a vizsgálat eredményeként megállapítja, hogy alapvető jogokkal kapcsolatos szabálytalanság történt, ajánlást tesz a hatóság részére. Fontos hangsúlyozni, hogy az

alapvető jogok biztosak kizárólag iránymutatást tehet, tehát kötelező erejű intézkedéseket, szankciókat nem alkalmazhat. Az ombudsman legfőbb eszköze tulajdonképpen a jogsérelem feltárása és annak a parlament, valamint a nyilvánosság elé terjesztése.

Az Európai Unióban e feladatokat a strasbourgi székhelyű Európai Ombudsman látja el, aki az Unió állampolgárainak és szervezeteinek nyújt segítséget azáltal, hogy az uniós intézményeknél előforduló hivatali visszasságokat vizsgálja ki és békés megoldások keresésével segít a probléma megoldásában.

4. MÉDIA

A modern demokráciákban a jog uralma és az ezt garantáló intézményrendszer mellett kiemelkedő fontosságú a sajtószabadság, a média szabad működése. A média kiemelkedő szerepet játszik a polgárok (anyanyelvükön történő) tájékoztatásában, véleményük kialakításában. A média a nyilvánosság biztosítása révén elősegíti a hatalom ellenőrzését, hiszen így az állampolgárok figyelemmel kísérhetik az állami szervek működésének törvényességét, a politikai döntések indokoltságát. Éppen ezért a sajtó szabadsága minden demokratikus országban kulcsfontosságú, függetlenségét nemcsak az alkotmány, a törvények, hanem nemzetközi egyezmények is garantálják.

Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit. (Magyarország Alaptörvénye)

A sajtó szerepének fontossága együtt növekedett a polgári társadalmak fejlődésével. A polgárok egyre erőteljesebben igényelték a független hírforrásokat, szabadon akarták kifejezni véleményüket egy-egy aktuális kérdéstről. Az abszolút monarchiák, később a diktatúrák idején a sajtószabadságért folytatott küzdelem egyike volt az egyik legfontosabb polgári demokratikus követelésnek.

Az első, nyomtatott, magyarországi hírlap a Mercurius Hungaricus volt a Rákóczi-szabadságharc idején. A reformkorban jelent meg az egyik legnagyobb hatású magyar újság, a Pesti Hírlap, melyet Kossuth Lajos szerkesztett. Magyarországon a rendszeres rádióműsorok 1925-ben, míg a rendszeres TV-adások 1957-ben indultak.

A média hosszú ideig a nyomtatott sajtót jelentette, majd a XX. században elterjedt a rádió, a televízió, a XXI. században pedig az internet megjelenése rendezte át a médiapiacot. Szerke a világban visszaesett a nyomtatott sajtótermékek értékesített példányszáma, ugyanakkor az interneten egyre nagyobb számban jelennek meg hagyományos szerkesztőségek által írt online újságok és az innovatív hírforrások (blogok, közösségi oldalak).

II. FEJEZET

EMBERI JOGOK

1. ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK

Az emberi jogok olyan jogok, melyek **minden embert** megilletnek, függetlenül állampolgárságuktól, lakóhelyüktől, vallásuktól, kulturális háttérüktől vagy egyéb helyzetüktől. Az emberhez fűződő alapvető jogoknak tehát mindannyian jogosultjai vagyunk, különbségtétel nélkül.

Az emberi jogok **egyenlő mértékben** illetnek meg minden embert. Ez azt jelenti, hogy az embert megillető egyes jogok tartalma nem csökkenthető, azokat mindenki egyenlő mértékben élvezheti. Például a nők nemcsak szavazhatnak a választásokon, hanem – a férfiakkal megegyező módon – jelöltként is indulhatnak.

Az ember **nem fosztható meg** alapvető jogaitól, kivéve ha arra törvényben meghatározott okból és törvényes eljárás alapján kerül sor. Például a szabadsághoz való jog börtönbüntetéssel korlátozható, ha a független bíróság tisztességes eljárásban megállapította, hogy az érintett személy bűncselekményt követett el. Léteznek azonban olyan alapvető jogok is, melyektől az ember semmilyen esetben sem fosztható meg, ilyen például az emberi méltósághoz való jog és a kínzás tilalma.

Az emberi jogok érvényesülésének **feltétele a jogállamiság** megvalósulása; egy olyan államé, ahol az állami szervek és a polgárok egyaránt átlátható és kiszámítható szabályok szerint járnak el. Jogállamban az emberi jogokat az alkotmány és a törvények rögzítik, melyek pontosan meghatározzák azt is, hogy ki (pl. Alkotmánybíróság, bíróságok, ombudsman) milyen eszközökkel védi az emberi jogokat. A jogállamiság és az emberi jogok érvényesülése tehát egymást feltételezi: nem jogállam az, ahol az alapvető jogok védelme nem valósul meg és ez fordítva is igaz: az emberi jogok védelme nem garantálható akkor, ha a jog uralma nem érvényesül. A jogállam tulajdonképpen az emberi jogok érvényesülésének egyik alapvető feltétele, alapelvekből valósággá téve azokat.

Az emberi jogok tehát jogosultsággal ruháznak fel minket. Annak biztosítása pedig, hogy e jogokat mindannyian élvezhessük, az állam feladata. Az államnak egyrészt tartózkodnia kell minden olyan cselekedettől, mellyel megakadályozza az emberi jogok érvényesülését, például senkinek a magánéletébe, lakóhelye megválasztásába nem avatkozhat be önkényesen.

Az államnak másrészt az emberi jogok védelmét is biztosítani kell, mely felöleli mind az egyes polgárok, mind a csoportok (pl. nemzetiségek, gyermekek) védelmét az emberi jogokkal kapcsolatos visszaélésekkel szemben, például az állam biztosítja az ombudsmanhoz fordulás jogát bárki számára, ha megsértették alapvető jogait.

Az emberi jogokkal kapcsolatban **nekünk**, polgároknak **is felelősségteljesen kell eljárjunk**: saját jogaink gyakorlásakor ügyelnünk kell arra, hogy azzal mások jogait ne sértsük meg.

Az emberi jogok nemzetközi védelme

A diktatúrák és a II. világháború embertelenségei, az ekkor tapasztalt súlyos emberi jogi visszaélések vezettek ahhoz a felismeréshez, hogy az emberi jogok védelme előfeltétele a béke létrejöttének. E felismerés jegyében a II. világháborút követően a világ államai **nemzetközi szervezeteket** hoztak létre az emberi jogok védelme és a tisztességes, demokratikus

társadalmak kialakulása céljából, ilyen például az **Egyesült Nemzetek Szervezete** (röviden: ENSZ) és az **Európa Tanács**. Az emberi jogokat felsoroló **nemzetközi egyezmények** többségét ezek a szervezetek alkották meg. A nemzetközi szervezetek aktív módon is fellépnek, hogy az egyezményeikhez csatlakozó államok az alapvető jogok védelmét megfelelő módon biztosítsák.

Az Emberi Jogok Egyetemes Jognyilatkozatát az ENSZ fogadta el 1948-ban, Párizsban. E Nyilatkozat mérföldkő az emberi jogok történetében: **első alkalommal került sor az**

A képen Eleanor Roosevelt látható az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával. A Nyilatkozat megszövegezésével kapcsolatos bizottsági munkát Roosevelt irányította.

embert megillető alapvető jogok írásba foglalására egy általános, nemzetközi szinten. A Nyilatkozat elkészítésében a világ minden régiója képviseltette magát.

A világ jelentős részét érintő nemzetközi egyezmények mellett az egyes régiók is létrehozta emberi jogokat deklaráló nyilatkozatokat, Európában kiemelt jelentőséggel bír **az Emberi Jogok Európai Egyezménye**. Az Egyezményt az **Európa Tanács** fogadta el 1950-ben, Rómában. Az Egyezményt az Európa Tanács minden tagállama ratifikálta, köztük Magyarország, Románia, Szerbia és Ukrajna is. Az Egyezmény felsorolja az embereket megillető alapvető jogokat. Ezen túlmenően az Egyezmény létrehozta **az Emberi Jogok Európai Bíróságát** is az emberi jogok védelme céljából.

Az **Európai Unió** is fontosnak tartja az alapvető jogok garantálását. Az **Alapjogi Charta** felsorolja azokat az alapvető jogokat, amelyeket az Európai Uniónak és a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk.

Kihez fordulhatsz, ha megsértették alapvető jogaidat?

- Beszélj szüleiddel, tanáraidal;
- Kérj segítséget a rendőrségtől vagy más, hazai szervtől, például ombudsmantól vagy
- az Emberi Jogok Európai Bíróság elé is viheted az ügyedet, az alábbi feltételekkel.

Az **Emberi Jogok Európai Bíróságához** fordulhatsz, ha az Egyezményben foglalt **alapvető jogod** valamelyik, Egyezményt aláíró **állam megsértette**.

A Bírósághoz fordulás **előfeltétele**, hogy **nemzeti szinten minden jogorvoslati lehetőséggel** élj. A beadványt a végleges nemzeti döntést követő **6 hónapon belül** lehet benyújtani, az ezt követően előterjesztett kérelmekkel a Bíróság nem foglalkozhat.

Milyen döntést hozhat az Emberi Jogok Európai Bírósága?

Ha a Bíróság a beadványt elfogadhatónak ítéli, megkísérli elérni az ügy békés rendezését.

Amennyiben ez lehetetlennek bizonyul, a Bíróság **ítéletet** hoz.

A Bíróság ítélete **kötelező** érvényű. Ha a Bíróság megállapította, hogy jogsértés történt, megfelelő elégtételre kötelezi a jogsértő államot (pl. kártérítés, perújrafelvétel). Az Európa Tanács később ellenőrzi az ítéletben foglaltak megvalósulását, így például azt, hogy az, akinek alapvető jogát megsértették, teljes elégtételt kapott-e, valamint azt, hogy a jogsértő állam tett-e olyan intézkedést, mellyel megakadályozhatóak a további jogsértések (pl. jogszabályok módosítása).

2. AZ EMBER JOGI STÁTUSZÁT MEGALAPOZÓ JOGOK

Az emberi jogok egy csoportját alkotják az ember jogi státuszát megalapozó jogok, melyek az egyén szabadságát, autonómiáját védik. Ezek a legkorábban megfogalmazódott emberi jogok, az alkotmányok túlnyomó többsége ma is ezekkel a jogokkal kezdődik. Az ember jogi státuszát megalapozó jog többek között az élethez való jog, az emberi méltósághoz való jog, a személyes szabadsághoz való jog és az állampolgársághoz való jog.

Élethez való jog

Az élethez való jog **az emberi élet védelmét** jelenti. Számos jog akár teljes egészében elvehető, majd visszaszerezhető. Ezzel szemben az élethez való jog csak elvehető, mégpedig visszafordíthatatlanul, mellyel egyúttal az ember minden más joga is megszűnik. Éppen ezért az élethez való jog „**anyajog**”, **minden más emberi jog megvalósulásának előfeltétele**. Kivételes esetekben korlátozható, például jogos önvédelem esetén.

Érdekesség

A szenvedő, gyógyíthatatlan beteg halálba segítése, az úgynevezett eutanázia esetén a beteg méltósághoz való joga és élethez való joga „konkurál”. Jogunk van-e méltóságteljes halálhoz súlyos betegség esetén vagy ekkor is érvényesül az emberi élet védelme?

Magyarországon a passzív eutanázia engedélyezett. Ez azt jelenti, hogy a beteg visszautasíthatja az orvosi kezelést, ha olyan, gyógyíthatatlan betegségben szenved, amely rövid időn belül halálhoz vezet. A visszautasítás csak akkor érvényes, ha a gyógyíthatatlan beteget egy háromtagú orvosi bizottság megvizsgálja és egybehangzóan egyetért a döntésével.

Az élethez és az emberi méltósághoz való joghoz szorosan kapcsolódik a halálbüntetés és az abortusz kérdése is.

Méltósághoz való jog

Az ember különbözhet másoktól hivatása, képzettsége stb. alapján. A jog azonban nem tehet különbséget az emberek értéke között, **mindenki egyenlő méltóságú**, függetlenül fizikai vagy szellemi tulajdonságaitól.

A méltósághoz való jog **emberi**

mivoltunkat fejezi ki, azt jelenti, hogy az ember nem válhat eszközzé vagy tárggyá.

A méltósághoz való jog is „**anyajog**”, hiszen számos más emberi jogot csak akkor élvezhetünk, ha az emberi méltóság védelme megvalósul (például a kínzás, valamint a rabszolgaság tilalma). A méltósághoz való jogból következik az is, hogy **mindannyiunkat ugyanazok az emberi jogok** illetnek meg, **különbségtétel** (pl. nem, nyelv, vallás) **nélkül**.

A képen politikai egyenjogúságért, elsősorban választójogért harcoló szüfrazsettek láthatók. A nők egyenjogúsításának igénye a felvilágosodás hatására, a 18. század második felében jelent meg. 1869-ben Wyoming amerikai állam döntött először a nőkre is kiterjedő általános szavazójog bevezetéséről, míg Svájcban csak 1971-ben kaptak választójogot a nők.

3. A SZEMÉLY IDENTITÁSÁT VÉDŐ JOGOK

Megkülönböztetés tilalma

A megkülönböztetés tilalma szerint a jognak mindenkit egyenlőként kell kezelnie, bármely (például faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás szerinti) megkülönböztetés nélkül.

Nem minden megkülönböztetés tilalmazott azonban általános jelleggel, hiszen bizonyos esetekben az államnak feladata a valódi egyenlőség biztosítása, mely a hátrányos helyzetben lévők támogatásával valósul meg, ez az úgynevezett pozitív diszkrimináció.

A megkülönböztetés akkor tilalmazott tehát, ha arra önkényesen, ésszerű indok nélkül kerül sor. A megkülönböztetés tiltott formája valósul meg például egy olyan álláshirdetés esetén, amely szerint tolmácsként kizárólag 30 év alatti munkatársat kívánnak alkalmazni, holott ennek a korlátozásnak semmilyen ésszerű indoka nincs.

Magyarországon (az ombudsman és a bíróság mellett) az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordulhat az, akit hátrányos megkülönböztetés ér.

4. SZEMÉLYES SZABADSÁG BIZTOSÍTÉKA

Szabadsághoz és biztonsághoz való jog

E jog szerint mindannyiunknak joga van a szabadsághoz és a biztonsághoz. Az embert szabadságától kizárólag törvényben meghatározott okból, tisztességes eljárás alapján lehet megfosztani. Például börtönbüntetést akkor lehet kiszabni, ha a független bírák bűncselekmény elkövetését állapították meg egy olyan, tisztességes eljárásban, ahol a vádlott védelemhez és tájékoztatáshoz való joga érvényesül.

5. POLITIKAI SZABADSÁGJOGOK

A demokratikus államokban **alapvető fontosságú** a politikai szabadságjogok garantálása, hiszen e jogok elősegítik a közösséget érintő információk, hírek megismerését és az ezzel kapcsolatos **vélemények egymással való megosztását**, párbeszéd, vita kialakítását.

A politikai szabadságjogok közé sorolható többek között a sajtószabadság, a véleménynyilvánítás szabadsága, a tájékozódáshoz való jog és a gyülekezési szabadság.

Véleménynyilvánítás szabadsága

E jog a vélemény közlésének szabadságát jelenti: **gondolatainkat** szabadon megfogalmazhatjuk, egyúttal azokat **másokkal megoszthatjuk**. A véleményszabadság a közösség fejlődéséhez is hozzájárul azzal, hogy lehetővé teszi az információk, hírek megosztását, a különböző eszmék szabad kifejtését. A véleményszabadság tehát alapvető fontosságú **a közösség véleményének kialakításában**, formálásában.

A véleménynyilvánítás szabadsága **minden közlés szabadságát** magában foglalja, **függetlenül annak értékétől**, erkölcsi minőségétől és legtöbbször valóságtartalmától is. A véleményszabadság **kivételes esetekben, mások jogainak garantálása** vagy a társadalom védelme **érdekében korlátozható** (pl. mások becsületének, jó hírnevének vagy a köznyugalom védelme érdekében).

Információs jogok

A megalapozott véleménynyilvánításhoz nélkülözhetetlen a tájékozódás, **a közérdekű információkhoz való szabad hozzáférés**.

A tájékozódáshoz való jog keretében kizárólag az állam működésével kapcsolatos adatok ismerhetők meg, a polgárok személyes adatai (pl. név, lakcím) védelem alatt állnak.

Gyülekezési szabadság

A gyülekezési szabadság azt jelenti, hogy a polgárok közösen véleményt alakíthatnak ki és véleményüknek hangot is adhatnak együtt, egy **békés célú összejöveten**. A polgárok a gyülekezési jog gyakorlásakor legtöbbször a politikai döntéshozókra akarnak hatást gyakorolni.

6. A NEMZETI KISEBBSÉGEK JOGAI

A világ legtöbb államában, így Magyarországon és a szomszédos államokban is élnek nemzeti kisebbségek. A legutóbbi népszámlálási adatok szerint Erdélyben, a Felvidéken, Vajdaságban, Kárpátalján, Horvátországban, a Muravidéken, valamint az Őrvidéken (Burgenlandban) mintegy **2,2 millió magyar** él.

Nem létezik általános, mindenki által elfogadott definíció arra vonatkozóan, hogy mely népcsoport minősül nemzetiségnek. Abban azonban egyetértés mutatkozik, hogy a különböző nemzetiségek közös jellemzője, hogy sajátos, a többségi nemzettől eltérő **nyelvvél, kultúrával, hagyományokkal**, esetleg eltérő **vallással** rendelkeznek, évszázadok óta egyazon területen élnek és jelenleg számszerű kisebbségben vannak a

többségi nemzethez képest. Különbséget kell tehát tenni a történelmileg kialakult nemzeti kisebbségek (nemzetiségek) és a bevándorlók között.

A nemzeti kisebbségek jogainak az emberi jogok védelmének részét képezi, de sajátos, a többségi társadalomhoz tartozóktól eltérő helyzetük miatt speciális jogokat kell biztosítani részükre. A kisebbségi jogok célja **a kisebbségi lét és az önazonosság védelme**. Napjainkban elfogadott álláspont, hogy a nemzeti kisebbségek helyzete nem az állam belügye, hanem a nemzetközi együttműködés keretébe tartozik.

A nemzetközi egyezmények közül a legfontosabb az Európa Tanács keretében elfogadott **Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény** (röviden: Keretegyezmény), valamint a **Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája** (röviden: Nyelvi Charta). A Keretegyezmény az első többoldalú, nemzetközi jogilag kötelező dokumentum, amely teljes egészében a nemzeti kisebbségek jogaival foglalkozik (ld. lent), a Nyelvi Charta pedig a kisebbségi vagy regionális nyelveket védi – egyebek mellett – az oktatás, a közigazgatás, a média, a kultúra területén. Magyarország és a szomszédos államok mindkét nemzetközi jogi egyezményt magukra nézve kötelezőnek ismerték el.

A fent már említett jogok közül a következők a legfontosabbak:

1. **identitásválasztás szabadsága:** mindenki maga megválaszthatja nemzetiségi hovatartozását; annak megvallása vagy elhallgatása miatt nem érheti semmilyen hátrány;
2. **diszkrimináció tilalma:** nemzetiségi hovatartozása miatt senkit sem érhet hátrányos megkülönböztetés;
3. **nyelvhasználat:** saját nyelvüket használhatják az élet legkülönfélébb területein, a magánéletben és nyilvánosan, szóban és írásban; így például család- és utónevüket saját nyelvükön használhatják, a nyilvánosság számára látható feliratokat helyezhetnek ki ezen anyanyelven, használhatják hagyományos helységneveiket, utcaneveket és egyéb földrajzi kiírásokat; fontos, hogy a hivatali érintkezés során, a hatósági eljárásokban is biztosítsák számukra az anyanyelvhasználatot;
4. **oktatási jogok:** a nemzetiségi önazonosság megőrzése szempontjából alapvető jelentősége van az anyanyelven történő oktatásnak; a legelőnyösebb, ha a nemzetiségek saját oktatási intézményeket tarthatnak fenn;
5. **tömegtájékoztatói eszközök:** a közszolgálati rádióban és televízióban műsoridőt kell biztosítani a nemzetiség nyelvén történő sugárzásra, de a média területén is az a legelőnyösebb megoldás, ha nemzeti kisebbségek saját médiaszolgáltatóval rendelkeznek; fontos az is, hogy az állam segítse elő az anyaországból sugárzott rádió- és televízióműsorok vételét;
6. **részvétel a közéletben:** az államok sajátos megoldásokat alkalmazhatnak annak érdekében, hogy biztosítsák a nemzetiségek számára a közéletben történő hatékony részvételt. Magyarországon és Szerbiában például a nemzetiségek kedvezményes módon szerezhetnek mandátumot a parlamenti választásokon, Szlovéniában és Horvátországban pedig külön képviselői helyet tartanak fenn számukra. Néhány államban (Magyarországon, Szerbiában, Szlovéniában, Horvátországban) az őket megillető jogosultságok érvényesítésére saját kisebbségi önkormányzatokat is alapíthatnak, amelyek fontos feladatokkal rendelkeznek az oktatás, a kultúra vagy a nyelvhasználat terén (például saját intézményt alapítanak, illetve tartanak fenn).

7. GYERMEKJOGOK

A gyermekeket is megillet minden, fent felsorolt emberi jog. Mindezek mellett a gyermekek különleges segítségre és támogatásra is jogosultak. Ezekre a **különleges jogokra minden gyermek** ugyanolyan mértékben, bármilyen megkülönböztetés nélkül **jogosult**. Természetesen itt is érvényesül az a szabály, hogy ezeket a jogokat úgy lehet gyakorolni, hogy **mások jogai ne sérüljenek**.

A gyermekjogokat többek között a **Gyermekek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény** tartalmazza, mely egyúttal felöleli azokat az intézkedéseket is, amelyeket az államnak kell megtennie a gyermekek védelme érdekében. Azt, hogy az Egyezményt aláíró tagállamok megfelelően biztosítják-e a gyermekjogok védelmét, az ENSZ **Gyermekek Jogainak Bizottsága** ellenőrzi.

Milyen különleges jogaid vannak?

Gyermekeként jogod van a **védelemhez és biztonsághoz**. Jogod van arra, hogy védjék az érdekeidet minden téged érintő kérdésben.

Védelem jár minden testi és lelki **erőszak ellen**. Az Egyezményt aláíró államoknak biztosítaniuk kell, hogy erőszakos cselekmény esetén védelemben részesülj, ez magában foglalja az **erőszakos cselekmény bejelentésének lehetőségét, vizsgálatát**, szükség szerint akár bírói beavatkozást is.

Jogod van olyan **oktatáshoz**, mely elősegíti személyiséged fejlesztését. Jogod van ahhoz, hogy megtanítsák számodra, hogy hogyan élj felelősségteljes polgárként egy demokratikus, szabad társadalomban, a **megértés és béke** szellemében.

Jogod van ahhoz, hogy **megismerd a szüleidet**, és ahhoz, hogy **ők neveljenek fel**. Szüleid kötelessége, hogy biztosítsák számodra a fejlődéshez szükséges környezetet. Ha külön élsz szüleidtől, jogod van a velük való **rendszeres** kapcsolattartásra, **találkozásra**.

Jogod van a téged érintő kérdésben **véleménynyilvánításra** és arra, hogy ezt figyelembe vegyék.

Jogod van a **neved és az állampolgárságod megtartásához**. Ha valamilyen nemzeti vagy vallási kisebbséghez tartozol, jogod van ahhoz, hogy saját kultúrád szerint élj, gyakorold a vallásodat és a saját közösséged nyelvét használd.

III. FEJEZET
ÁLLAMPOLGÁRSÁG

1. BEVEZETÉS

Amikor az állami főhatalomról (más néven: állami szuverenitásról) beszélünk, két kérdést kell feltennünk: „Hol?” és „Kik felett?”. Az állami szuverenitás ugyanis egy jól körülhatárolható földrajzi területen élő lakosság (vagyis az állampolgárok) feletti hatalomgyakorlást jelent.

Az állampolgárság az állam és a személy közötti legszorosabb kapcsolat. A legszélesebb jogok és kötelezettségek az állampolgársághoz kötődnek: az államtól az állampolgár a lehető legtöbbet várhatja el, a lehető legtöbbet kell adnia, azonban természetesen ennek fordítva is így kell működnie.

2. AZ ÁLLAMPOLGÁRSÁG LÉTREJÖTTE

Születés

Állampolgárságot elsősorban születéssel szerzünk. Ezen belül szükséges megkülönböztetni a „ius sanguinis” és a „ius soli” elveket.

A „ius sanguinis”, vagyis vérségi elv az állampolgárság keletkezését a leszármazásra alapítja. Leginkább az európai országokra jellemző. Magyarország Alaptörvénye kimondja: születésével a magyar állampolgár gyermeke magyar állampolgár. A vérségi elv nem tesz különbséget aközött, hogy melyik szülőtől származtatódik az állampolgárság, mindkét szülő jogán örökölheto a státusz.

A „ius soli” elve elsősorban tengerentúli, hagyományosan sok bevándorlót befogadó államokban él, azonban kiegészítő szabályként jelen van a magyar jogrendszerben is: a bizonytalan leszármazási háttérrel rendelkező, vagy hontalan szülőktől származó gyermekek, amennyiben Magyarország területén születnek, magyar állampolgárrá válnak.

Honosítás

A törvényi feltételeknek megfelelő személyek – a kérelmük elfogadása után – honosítással szerzik meg a magyar állampolgárságot. Az állampolgárság az állampolgársági eskü vagy fogadalom letételével jön létre.

a) Honosítás magyarországi lakóhellyel

A kérelmezőnek meghatározott időtartamú (egyéb feltételektől függően 3, 5, vagy 8 év) magyarországi tartózkodást, büntetlen előéletet kell igazolni. A kérelmezőnek nyilatkozni kell arról is, hogy Magyarországon megélhetése biztosított, megfelelő jövedelemmel, lakhatással rendelkezik. A leendő magyar állampolgárnak igazolnia kell, hogy alkotmányos alapismeretekből magyar nyelven eredményes vizsgát tett (vagy ez alól a törvény alapján mentesül). A honosítás Magyarország közbiztonságát és nemzetbiztonságát nem sértheti.

b) Az egyszerűsített honosítási eljárás

Az egyszerűsített honosítás segítségével az szerezheto magyar állampolgárságot, aki bizonyítani tudja, hogy maradéktalanul megfelel a következő feltételeknek:

1. ő vagy felmenője korábban magyar állampolgár volt,
2. beszéli a magyar nyelvet,
3. a magyar jog szerint büntetlen előéletű, büntetőeljárás nincs ellene folyamatban, és honosítása nem sérti Magyarország közbiztonságát, nemzetbiztonságát.

Vagyis az egyszerűsített honosítási eljárás során nincs szükség magyarországi lakóhely létesítésére és az alkotmányos alapismeretek vizsga letételére sem.

Az egyszerűsített honosítási eljárás során a magyar állampolgárságot bizonyos feltételek mellett (legalább 10 éves házasság vagy legalább 5 éves házasság és egy közös gyerek) a magyar állampolgárságú felmenőkkel nem rendelkező házastárs is kérelmezheti, amennyiben magyar nyelvtudását bizonyítja.

A kérelmekről a Miniszterelnökséget vezető miniszter vagy a miniszterelnök általános helyettese előterjesztése alapján a köztársasági elnök dönt. A folyamat kb. 4-5 hónapot vesz igénybe a kérelem benyújtásától számítva.

A kérelmező a magyar állampolgárságot az eskü vagy fogadalom letételének napján szerzi meg.

Visszahonosítás

A visszahonosítás jogintézményével azok a kérelmezők élhetnek, akik korábban rendelkeztek már magyar állampolgársággal, de az valamilyen okból megszűnt, elvesztették. Esetükben az egyszerűsített honosítási eljáráshoz hasonlóan nem követelmény a meghatározott idejű magyarországi lakás, nyelvtudásukat alkotmányos alapismeretek vizsga nélkül bizonyíthatják.

Nyilatkozat

Különleges esetekben nyilatkozattal is lehet magyar állampolgárságot keletkeztetni. Ezzel – többek között – azoknak a jogait állítják vissza, akiket a kommunista diktatúra jogellenesen fosztott meg magyar állampolgárságától, vagy magyar állampolgár anyától és külföldi állampolgár apától születtek, és a korábbi szabályozás alapján nem kaptak magyar állampolgárságot.

3. AZ ÁLLAMPOLGÁRSÁG MEGSZŪNÉSE

Az állampolgárság megszűnhet lemondással vagy visszavonással. Amíg a lemondás az egyén kezdeményezésén alapul, addig a visszavonás mögött minden esetben megjelenik az állami reakció, amelynek alapja a korábbi állampolgársági eljárás során tanúsított csalárd magatartás.

IV. FEJEZET
**VÁLASZTÁS, VÁLASZTÓJOG,
VÁLASZTÓJOGI RENDSZEREK**

1. ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK

Demokráciában a közösség minden választójoggal rendelkező tagja részt vehet a közügyek eldöntésében.

Emlékeztető

A demokráciának két formája van:

1. Közvetett, képviseleti demokrácia (pl. az országgyűlési képviselők megválasztása): a választópolgárok által megválasztott képviselők hozzák meg a közügyekkel kapcsolatos döntéseket;
2. Közvetlen demokrácia (pl. népszavazás): a választópolgárok közvetlenül dönthetnek közügyekkel kapcsolatos kérdésekben. A mai demokráciákban kivételes hatalomgyakorlási forma, a képviseleti demokrácia kiegészítésére szolgál.

Képviseleti demokrácia esetén a választópolgárok **általános és egyenlő választójog** alapján, **közvetlen és titkos szavazással** választják meg a képviselőket. Választásokat **rendszeres időközönként** kell tartani, így a választópolgárok időről időre újra dönthetnek az őket képviselők személyéről.

1. Általános választójog

Az általános választójog azt jelenti, hogy minden embernek joga van

- szavazni (aktív választójog)
- a választásokon jelöltként indulni (passzív választójog)

A választójog azonban feltételekhez kötött:

Életkor. A szavazáshoz és a választhatósághoz való jog alsó korhatárát meg kell határozni, hiszen mind a szavazás, mind a jelöltként való indulás komoly, megfontolt döntést, egyfajta érettséget igényel. A legtöbb országban a felnőttkor elérésével nyílik meg a lehetőség a választásra és a választhatóságra (Magyarországon főszabályként **18 éves kortól**), azonban vannak olyan országok, ahol a polgárok ennél fiatalabb korban választójogosulttá válnak (pl. Ausztriában 16 éves kortól).

Állampolgárság. Általában azok vehetnek részt a választásokon, akik az adott állam állampolgárai. Az önkormányzati választásokon azonban indokolt lehet, hogy az adott településen élő közösség minden tagja szavazhasson, azok is, akik más ország állampolgárai.

Lakóhely. A választáson való részvétel feltétele lehet a lakóhely megléte. A lakóhely ebben az esetben a hatóságoknak bejelentett lakcímet jelenti.

Kizárás a választójogból. Kivételes esetekben előfordul, hogy a fenti feltételek teljesülése ellenére sem rendelkezik valaki választójoggal. Ez azonban kizárólag – törvény szerint hozott – bírósági döntés alapján lehetséges, mentális zavar vagy súlyos bűncselekmény elkövetése miatt.

2. Egyenlő választójog

Az egyenlő választójog az alábbi elveket foglalja magában:

a) Minden választópolgárnak egy szavazata van (vagy ha a választási rendszer a választópolgárnak több szavazatot biztosít, minden választópolgárnak ugyanannyi szavazata kell, hogy legyen). Ez az elv a választópolgárok egyenlőségét fejezi ki.

b) Minden szavazat ugyanennyit ér, azaz az egyik választópolgár szavazata ugyanannyira számít, mint a másiké. Ez azt jelenti, hogy a választópolgárok száma választókerületenként a lehető legkisebb mértékben térhet el egymástól, így minden megválasztott képviselő közel azonos számú polgárt képvisel.

Gyakorlati példán bemutatva: ha 2 tagú diákönkormányzatot választ egy 8 osztályos iskola úgy, hogy az egyik tagot a

8. osztályosok választják (pl. 100 tanuló), a másikat pedig az 1-7. osztályosok (700 tanuló), akkor egy nyolcadikos szavazata 7x annyit ér, mint a többieké (hiszen az ő szavazata 100-ból egy, azaz 1/100, míg a többieké 700-ból egy, azaz 1/700).

3. Szabad választás

Szabad választáson a választópolgárok hangot adhatnak véleményüknek, ez magában foglalja például a választási gyűléseken való részvételt vagy a médiában vélemény kifejtését. A választópolgárok ezen jogát mindenki számára részrehajlástól mentesen biztosítani kell.

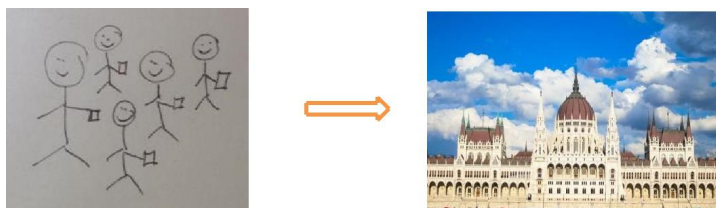
Másfelől ez az elv jelenti a tiszta, csalástól mentes választás biztosítását. Ez garantálható többek között egyszerű, átlátható szabályokkal (pl. egyértelmű, hogy hogyan adhatom le a szavazatomat), valamint szavazófülke használatával (így a szavazat titkos marad).

4. Titkos szavazás

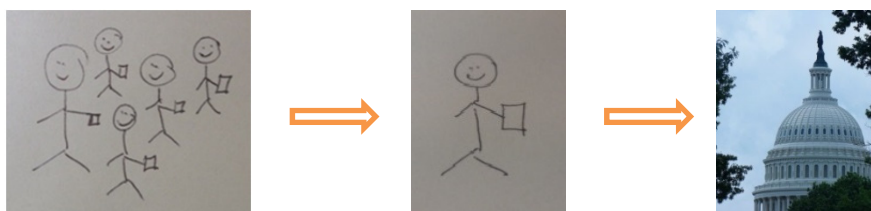
Ez az elv egyaránt jelenti a **szavazat**, másfelől a **szavazáson megjelentek névsorának** titkosságát. A választópolgár számára a szavazás titkossága nem csak **jog**, hanem **kötelesség**. A szavazás titkossága garantálja, hogy ne lehessen a szavazatot az azt leadó személyhez kötni, és ezáltal minden választópolgár külső befolyástól (kényszer, fenyegetés) mentesen szavazhasson. A családdal történő szavazás és minden olyan egyéb módja a szavazásnak, mely során az egyik szavazó kontrollálhatja a másik szavazót, tiltott.

5. Közvetlen szavazás

Közvetlen szavazásról beszélünk, ha a választópolgárok **közvetlenül a jelöltre** adhatják le szavazatukat. A közvetlen szavazás esetén jut érvényre leginkább a választópolgár akarata, hiszen ebben az esetben ő maga dönti el, hogy melyik képviselőt tartja legalkalmasabbnak a közügyek vitelére.

Egyes országokban a **közvetett választás** változatait is alkalmazzák, mint például az Egyesült Államokban, ahol a választópolgárok ún. választási megbízottakra, elektorokra szavaznak, és a megválasztott elektorok lesznek jogosultak ténylegesen szavazni az amerikai elnök személyére.

Érdekesség

Az Amerikai Egyesült Államok legutóbbi elnökválasztására 2016. november 8-án (kedden) került sor. Az amerikai elnökválasztás az ún. elnöki előválasztással kezdődik, mely során a nagy pártok megnevezik elnökjelöltjeiket. A jelöltek szokás szerint több, országosan közvetített, nyilvános vitában ütköznek meg, és hosszasan kampányolnak, elsősorban az ingaállamokban, a bizonytalan szavazók meggyőzése érdekében.

Az elnökválasztás napján a választópolgárok nem közvetlenül az elnökjelöltekre, hanem az őket támogató választási megbízottakra (elektorokra) szavazhatnak. Minden államban annyi elektor választható, ahány hellyel az állam a Kongresszusban rendelkezik (pl. Kaliforniában 55, New Hampshire-ben 4 elektor választható). Ezt követően a megválasztott elektorok saját meggyőződésük szerint szavaznak az elnökjelöltre. Az lesz az elnök, aki a szavazatok több mint felét elnyerte (min. 270 szavazat). A megválasztott elnök, Donald Trump 2017 januárjában lépett hivatalba.

6. Egyéb feltételek

A demokratikus választások alapfeltétele az **alapvető jogok** (pl. gyülekezési jog, véleményszabadság) tisztelete és a **kiszámítható szabályok** megléte (pl. azok pillanatnyi politikai érdekek miatt ne legyenek megváltoztathatóak). Fontos az is, hogy a választással kapcsolatos feladatokat **független, szaktudással rendelkező tisztviselők** lássák el.

Magyarországon a választások szervezésével kapcsolatos feladatokat független szerv, a Nemzeti Választási Iroda látja el. A függetlenség garanciája többek között, hogy vezetőjét a köztársasági elnök nevezi ki a parlamenti ciklustól (4 év) eltérő időtartamra (9 évre) és ún. összeférhetetlenségi szabályok vonatkoznak rá (pl. nem lehet tagja pártnak). Feladatot kizárólag parlamenti többség által elfogadott törvény határozhat meg az Iroda számára.

Előfordulhat, hogy a választás során a választópolgárok vagy pártok valamilyen szabálytalanságra lesznek figyelmesek (pl. a szavazatokat helytelenül számolták meg). Ebben az esetben fontos, hogy legyen egy olyan **fórum** (pl. választási bizottság, bíróság), amely ezeket a **szabálytalanságokat** rövid időn belül **kivizsgálja** és orvosolja.

A legtöbb országban lehetőség van arra is, hogy **megfigyelők** ellenőrizzék azt, hogy a választások során valamennyi szabályt betartanak-e. A megfigyelés kizárólag a választás folyamatára összpontosít, nem érdekelt semmilyen konkrét választási eredményben, és az eredményekkel csak abból a szempontból foglalkozik, hogy azokat tisztességesen és pontosan állapították-e meg.

2. VÁLASZTÁSI RENDSZEREK

A választási rendszer a választáson leadott **szavazatokat** képviselői helyekké, azaz **mandátumokká** alakítja át, melyeket a választáson induló szervezetek és jelöltek között osztanak ki.

A választási rendszerek típusai

Az általános választójog kialakulásának hajnalán **többségi** választási rendszerek jöttek létre (Anglia, Franciaország). Ennek lényege, hogy az országot választókerületekre osztják, és a választókerületekben megválasztanak egy-egy képviselőt. Minden választókerületben az a jelölt lesz a képviselő, aki a legtöbb szavazatot kapja.

Érdekesség

A többségi rendszerek jellemzője, hogy az egyes pártok jelöltjeire leadott szavazatok aránya jelentős mértékben eltér az általuk megszerzett képviselői helyek arányától, ezért a választás eredménye aránytalan lesz a leadott szavazatokhoz képest.

Ha például egy országban 10 tagú parlamentet választanak, akkor 10 választókerületet kell kialakítani, amelyekben 1-1 képviselőt választanak. Ha „A” párt jelöltjei minden választókerületben csak 1 szavazattal legyőzik „B” párt jelöltjeit, akkor mind a 10 képviselői helyet ennek a pártnak a politikusai szerzik meg, annak ellenére, hogy összességében csak a szavazatok alig több mint felét érték el:

választókerület	„A” párt jelöltjére leadott szavazatok	„B” párt jelöltjére leadott szavazatok
1.	51	50
2.	51	50
3.	51	50
4.	51	50
5.	51	50
6.	51	50
7.	51	50
8.	51	50
9.	51	50
10.	51	50
összes szavazat	510	500

A többségi rendszer aránytalanságának kiküszöbölése érdekében a XX. század elejétől a választási rendszerek kialakításakor egyre nagyobb hangsúlyt kapott az **arányosság** elve. Ennek lényege, hogy – az igazságosság jegyében – a képviselői helyek pártok közötti elosztása olyan arányban történjen, amilyen arányban a szavazatok megoszlának a pártok között. Ha például egy párt a szavazatok 35%-át szerzi meg, akkor a képviselői mandátumokból is 35%-kal (vagy legalábbis ahhoz közelítő arányban) részesüljön. Ez legegyszerűbben listás választással érhető el.

A választási rendszerek legfontosabb hatásai

A többségi és az arányos választási rendszerek különbözőképpen befolyásolhatják, hogy milyen parlamenti működés és politikai kultúra alakul ki.

többségi választási rendszerek	arányos választási rendszerek
a nagyobb pártoknak kedvez, a kis pártok számára szinte lehetetlen a mandátumszerzés	nem részesít előnyben egyetlen pártot sem
nem képes arányos képviseletet biztosítani (de ha a szavazatok éppen úgy oszlanak meg, akkor véletlenszerűen kialakulhat arányos képviselet is)	arányos képviseletet biztosít
általában stabil többséget biztosít a győztes párt számára, ezzel biztosítja a kormányzóképeséget	az arányos képviselet miatt sok kicsi párt kerülhet a parlamentbe, ha a választók szavazataikat sok kicsi pártra adják le – emiatt a parlament kevésbé működőképes lehet, koalíciós csatározások, kormányválságok követhetik egymást

Az arányos választási rendszerekben a kis pártok kizárására, és ezzel a parlamenti működőképeség elősegítésére gyakran alkalmaznak mandátumszerzési küszöböt. Ennek célja, hogy azok a pártok, amelyek a küszöbnél (pl. 5%) kevesebb szavazatot kapnak, azaz túl alacsony a társadalmi támogatottságuk, ne juthassanak be a parlamentbe.

3. ORSZÁGGYŰLÉSI VÁLASZTÁSOK MAGYARORSZÁGON

Magyarországon a **törvényhozó hatalmat** a választópolgárok által **közvetlenül** választott **199** tagú Országgyűlés gyakorolja. Az országgyűlési választásokra négyévente, áprilisban vagy májusban kerül sor (kivéve az Országgyűlés feloszlása vagy feloszlata esetén).

A választás vegyes választási rendszerben zajlik, a jelöltek két módon juthatnak be a Parlamentbe: egyéni választókerületekből és országos listáról.

Kik szavazhatnak a magyarországi országgyűlési választásokon?

Az országgyűlési választásokon a lakcímétől függetlenül minden magyar állampolgár részt vehet:

- aki Magyarországon él és
- a külföldi magyar állampolgárok is, ha regisztráltak a választói névjegyzékbe.

1. Mandátumszerzés egyéni választókerületekből – 106 fő

A választáson az ország 106 egyéni választókerületből áll. Minden választókerületben egy képviselő választható. A választókerületben az a jelölt lesz képviselő, aki a legtöbb szavazatot kapta.

Ki indulhat jelöltként az egyéni választókerületben?

Jelölt lehet minden olyan nagykorú magyar állampolgár, aki megszerezte a választópolgároktól a szükséges számú támogató aláírást, az úgynevezett ajánlást (a magyarországi lakcím tehát nem feltétel).

A jelöltséghez 500 darab ajánlást kell összegyűjteni a választópolgároktól. Az ajánlásgyűjtés célja, hogy kiszűrje a komolytalan jelölteket.

2. Mandátumszerzés országos listáról – 93 fő

A választáson országos listáról is lehet mandátumot szerezni. Az országos listáról összesen 93 képviselő jut be a Parlamentbe.

Országos listát az a párt állíthat, amely legalább 27 egyéni választókerületben jelöltet állított.

Ki lehet jelölt egy párt országos listáján?

Azt, hogy egy párt országos listáján kik lesznek a jelöltek, a listaállító párt határozza meg. A listán jelölt lehet minden nagykorú magyar állampolgár, tehát a magyarországi lakcím itt sem feltétel.

Az a párt, amelynek listája az összes, listára leadott szavazatok legalább 5 %-át megkapta, képviselőt küldhet listájáról a Parlamentbe. Ez a már említett választási küszöb.

A 2018. évi országgyűlési választáson 23 országos pártlistát állítottak, közülük mindössze öt lépte át a választási küszöböt.

Az, hogy a választási küszöböt átlépő pártok pontosan hány képviselőt küldhetnek listájukról a Parlamentbe

- a) az egyéni választókerületben (lásd. 1. pont) keletkező töredékszavazatok és
- b) az országos listára leadott szavazatok

számától függ.

A mandátumot a képviselők a pártok által előre meghatározott sorrendben szerzik meg.

Mi az a töredékszavazat?

Töredékszavazatnak minősül az a szavazat, amely az egyéni választókerületi jelöltre (1. pont) történő szavazás során „elveszett”:

- a) a vesztes jelöltekre leadott szavazatok és
- b) a győztes jelöltre leadott minden olyan szavazat, amely már nem volt szükséges számára a mandátumszerzéshez.

Gyakorlati példán bemutatva: ha A párt – győztes – jelöltje 2000 szavazatot kapott, B párt – második helyezett, vesztes – jelöltje pedig 1.500-at, akkor az A párt jelöltje már 1.501 szavazattal megnyerte volna a választást a választókerületben.

A fennmaradó 499 szavazat már nem volt szükséges a mandátumszerzéshez, így azok töredékszavazatnak minősülnek. Ugyancsak töredékszavazat a vesztes jelöltre leadott 1.500 szavazat, hiszen ő nem szerzett mandátumot, így azok nem hasznosultak.

A cél tehát az, hogy a „feleslegesen” leadott szavazatok ne vesszenek el, és azon választópolgárok akarata is tükröződjön a választás eredményében, akik nem a győztes jelöltre adták le szavazatukat.

4. EURÓPAI PARLAMENTI VÁLASZTÁSOK MAGYARORSZÁGON

Magyarország **2004. május 1-jén** csatlakozott az Európai Unióhoz, ezáltal aktív szereplőjévé vált az Európai Unió döntési folyamatainak. E döntési folyamatokban való részvétel lehetőségét biztosítja, hogy Magyarország választópolgárai is választhatnak tagokat az Európai Parlamentbe.

Az Európai Unió Parlamentjének megválasztása, a tagállamok országgyűlési választásaihoz hasonlóan, demokratikus keretek között, **öt évenként** megtartott közvetlen választással történik. A magyarországi **választás időpontját** az Európai Unió által meghatározott időszakon belüli napra a **köztársasági elnök** tűzi ki (de csak vasárnap lehet). A választások előkészítése és lebonyolítása a tagállamok feladata.

Az Európai Parlament tagjainak választása Magyarországon

A választáson Magyarország **egy** választókerületet alkot. A képviselőket a választópolgárok arányos választási rendszerben, **pártlistán** választják. Az a párt állíthat listát, mely 20 000 választópolgár ajánlását megszerezte.

A választópolgár **egy** listára adhat le szavazatot.

SZAVAZÓLAP
Európai Parlament tagjainak választása
2014. május 25.
ORSZÁGOS LISTA
Érvényesen szavazni csak egy listára lehet!

MINTA

 P.H.	<p>1.</p> MSZP MAGYAR SZOCIÁLISTA PÁRT DR. SZANYI TIBOR DR. UHELYI ISTVÁN DR. GÜR ROLAND DR. VERES JÁNOS GULYÁSÉ NR. GURMAI ZITA	<p>2.</p> SMS SERES MÁRIA SZÖVESEGESEI TÓTH TAMÁS MIHÁLY TÓTH KATALIN IRÉN SÁNDOR JÓZSEF MIKE MELINDA KLAUDIA VISKI ÁDÁM	<p>3.</p> FIDESZ – KDNP FIDESZ – MAGYAR POLGÁRI SZÖVESEGSÉG KERESZTÉNDEMOKRATA NÉPPÁRT PELICZNE GÁLL ILDIKÓ SZÁRER JÓZSEF TÖKÉS LÁSZLÓ DEUTSCH TAMÁS GYÖRK ANDRÁS	<p>4.</p> A HAZA NEM ELADÓ A HAZA NEM ELADÓ MOZGALOM PÁRT KÁSLER ÁRPÁD BÁLINT ZOLTÁN LÁSZLÓ UZSOKINÉ LAKÓ ÉVA LAUKÓ LENKE PULI DIÁNA KLAUDIA	<p>5.</p> JOBBIK JOBBIK MAGYARORSZÁGÉRT MOZGALOM DR. MORVAI KRISZTINA BALCZÓ ZOLTÁN KOVÁCS BÉLA DR. STALDT GÁBOR SIPOS LÁSZLÓ	<p>6.</p> LMP LEHET MÁSA A POLITIKA MESZERICUS TAMÁS CSIBA KATALIN GYÖNGYVÉR HELTAI LÁSZLÓ GECSEI-TÓTH ANDREA JAKABY TAMÁS	<p>7.</p> EGYÜTT – PM EGYÜTT – A KORSZAKVÁLTOK PÁRTJA PÁRBESZÉD MAGYARORSZÁGÉRT PÁRT BAJNAI GORDON JÁVOR BENEDEK SZELENYI ZSUZSANNA DR. KRASZTÉV PÉTER LAJOS DR. BALÁZS PÉTER	<p>8.</p> DK DEMOKRATIKUS KÖZALICÓ GYURCSÁNY FERENC DR. MOLNÁR CSABA NIEDERMÜLLER PÉTER DR. KAKULI GYÖRGY KEREK-BÁRCZY SZABOLCS
--	---	---	---	---	---	---	---	--

Érvényesen szavazni a lista neve feletti körbe tollal írt két, egymást metsző vonallal lehet, például: vagy

A 2014-es EP választás szavazólapja

A választáson a pártok a kapott szavazatok arányában szereznek mandátumot a **D'Hondt-formula** szerint. A lista zárt lista, a jelöltek a mandátumot a párt által előre meghatározott, a listán elfoglalt helyük sorrendjében szerzik meg.

5. ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK MAGYARORSZÁGON

A demokrácia lényege, hogy a közösség minden – választójoggal rendelkező – tagja részt vehet a közügyek eldöntésében. Nincs ez másképp a helyi közügyek esetében sem: a települések és megyék választópolgárai jogosultak dönteni az adott települést, megyét érintő kérdésekben: ez a helyi választópolgárok önkormányzáshoz való joga.

A választópolgárok ezt a jogot átruházzák az önkormányzati választásokon megválasztott képviselőkre, akik ezáltal a lakosság nevében hozzák meg döntéseiket. Az önkormányzat feladata

a) Mandátumszerzés az egyéni választókerületből

Az, hogy a település hány választókerületből áll, a településen lakók számától függ (pl. ha a településen 10-25 ezer fő közötti lakos él, akkor 8 képviselőt választanak a többségi rendszerben, azaz a település 8 egyéni választókerületből áll).

A szavazólapon **egy** jelöltre lehet szavazni.

Minden választókerületben az a jelölt lesz képviselő, aki a legtöbb szavazatot kapta.

b) Mandátumszerzés listáról

Az a párt, amely a település egyéni választókerületeinek több mint felében jelöltet állított, listát állíthat.

Az, hogy a listáról hány mandátum szerezhető, szintén a település lakosságszámától függ (a példánál maradva, ha a településen 10-25 ezer fő közötti lakos él, akkor 3 képviselő választható a listáról).

Ebben az esetben azonban a választópolgárok nem közvetlenül szavaznak a listára, hanem azok az **egyéni választókerületi jelöltekre leadott töredékszavazatok arányában** kapnak mandátumot.

Azaz: minden olyan szavazat „átvándorol” a listára, amely az egyéni választókerületben nem hasznosult, azaz a vesztes jelöltekre leadott szavazatok.

Gyakorlati példán bemutatva ha

- A párt jelöltje 2000 szavazatot kapott,
- B párt jelöltje 1500-at,
- C párt jelöltje pedig 100-at,

akkor töredékszavazat a vesztes (B és C) jelöltekre leadott 1600 szavazat, hiszen ezek a szavazatok nem hasznosultak. A B párt jelöltjére leadott 1500 szavazat kerül a B párt listájára. A C párt jelöltjére leadott 100 szavazat pedig a C párt listájára kerül.

Miután meghatároztuk, hogy egy listáról hány képviselő kerülhet a képviselő-testületbe, meg kell határozni, hogy kik azok, akik a listáról mandátumhoz jutnak. A jelöltek a mandátumot a párt által előre meghatározott sorrendben szerzik meg (zárt lista).

Mivel a választópolgárok nem szavaznak közvetlenül a listára, ebben az esetben nincs külön szavazólap.

3. A megyei önkormányzati képviselők választása

A megyei önkormányzati képviselőket a megye választópolgárai (a megyei jogú városokban élők kivételével) **megyei listán** választják. Megyei listát az a párt állíthat, amely a választópolgárok meghatározott számú ajánlását összegyűjtötte.

Az, hogy a választópolgárok hány képviselőt küldhetnek a megyei képviselő-testületbe (ún. közgyűlés), a megye lakosságszámától függ.

A szavazás során **egy** párt **listájára** lehet szavazni.

SZAVAZÓLAP
Megyei közgyűlés tagjainak választása
2014. október 12.
VAS MEGYE
Érvényesen szavazni csak **1** listára lehet!

1. DK DEMOKRATIKUS KOALÍCIÓ NAGY GÁBOR MECSERY CSABA KÁRPFEL LAJOS HERCSEI LÁSZLÓ HATERSCHER SÁNDORÉ	2. FIDESZ – KÖNP FIDESZ – MAGYAR POLGÁRI SZÖVETSÉG – KISZÉLETVEZETŐK MEGPÁRT MATHÉNYI LÁSZLÓ MANTONYI FERENC KONDORA BALINT TÁJCSI ISTVÁN GAGYI LEVENTE	3. MSZP MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT FENÉK LÁSZLÓ SZABÓ LÁRIS BÉNYI MIHÁLYS SZABÓ JÓSEF TÁNCSEK ANDRÁS	4. JOBBIK JOBBIK MAGYARORSZÁGÉRT HOGGALDOK HÁBA KÁLMÁN LÁBOS GÁBOR HOLLÓSI FERENC SAMON PÉTER SOÓS ZOLTÁN	5. POLGÁRMESTERES VAS MEGYEÉRT EGYESÜLET DR. MEVETH KÁLMÁN PINTYI ELSZÉBET KIRÁLY JÓHANN FÜRSZBERGÉRSY NIKOLAI KÉNY SZABOLCS
---	---	--	--	--

Érvényesen szavazni a lista neve feletti körbe tollal írt két, egymást metsző vonallal lehet, például: ⊗ ⊕

Vas megye listás szavazólapja a 2014-es önkormányzati választásokon

A listás választáson a pártok a kapott **szavazatok arányában** szereznek mandátumot a d'Hondt-formula szerint. Miután meghatároztuk, hogy egy listáról hány képviselő kerülhet a képviselő-testületbe, meg kell határozni, hogy kik azok, akik a listáról mandátumhoz jutnak. A jelöltek a mandátumot a párt által előre meghatározott sorrendben szerzik meg (zárt lista).

A megyei közgyűlés elnökét a közgyűlés alakuló ülésén választják meg a megyei önkormányzati képviselők.

Speciális szabályok

A megyei jogú városban nem választanak megyei képviselőket, csak helyi önkormányzati képviselőket (2. pont szerint, vegyes választási rendszerben) és polgármestert.

A fővárosban szintén nem választanak megyei képviselőket. Budapesten az önkormányzat kétszintű: kerületi szintű önkormányzatokból, és egy fővárosi szintű önkormányzattól áll.

1. szint: a kerületi képviselők és a kerületi polgármester megválasztása

A kerületekben a kerületi polgármester mellett a B) pont szerint, vegyes választási rendszerben választják meg a kerületi képviselőket.

2. szint: a Fővárosi Közgyűlés és a főpolgármester megválasztása

A főpolgármestert a polgármesterekhez hasonlóan, relatív többségi rendszerben választják a fővárosi választópolgárok.

A fővárosi szintű képviselő-testület (közgyűlés) tagjait nem közvetlenül választják. A közgyűlés tagja lesz

- egyrészt az 1. pont szerint megválasztott 23 kerületi polgármester, másrészt
- az ún. fővárosi kompenzációs listáról további 9 képviselő kerül be a közgyűlésbe. Erre a listára nem szavaznak a választópolgárok, hanem a kerületi polgármester-választáson vesztes jelöltekre leadott szavazatokat összesítik pártonként, és ezek alapján arányos választási rendszerben osztják ki a 9 mandátumot a fővárosi kompenzációs listák között.

A választáson **nemzetiségi jelöltek** is indulhatnak, akik kedvezményesen szerezhetnek mandátumot. Nemzetiségi jelöltként az a választópolgár indulhat, aki a nemzetiségi névjegyzékben szerepel.

Összefoglalva: Hol kit választanak?

A 10 000 vagy annál kevesebb lakosú településen (3 szavazólapon):

- polgármester (relatív többségi rendszer)
- települési önkormányzati képviselő (blokkszavazat)
- megyei önkormányzati képviselő (listás arányos rendszer)

A 10 000-nél több lakosú (de nem megyei jogú város) településen (3 szavazólapon):

- polgármester (relatív többségi rendszer)
- települési önkormányzati képviselő (vegyes kompenzációs rendszer)
- megyei önkormányzati képviselő (listás arányos rendszer)

A megyei jogú városban (2 szavazólapon):

- polgármester (relatív többségi rendszer)
- települési önkormányzati képviselő (vegyes kompenzációs rendszer)

A fővárosi kerületben (3 szavazólapon):

- polgármester (relatív többségi rendszer)
- települési önkormányzati képviselő (vegyes kompenzációs rendszer)
- főpolgármester (relatív többségi rendszer)

fővárosi önkormányzati képviselő (kerületi polgármesterek + kompenzációs rendszer, nincs külön szavazólap)

Nemzetiségi önkormányzatok

A Magyarországon élő nemzetiségek is létrehozhatnak önkormányzatokat települési, megyei és országos szinten saját nyelvük, kultúrájuk, hagyományuk ápolása érdekében.

Magyarországon honos nemzetiségnek minősül a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a roma, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán. A nemzetiségi önkormányzati képviselők választására a helyi önkormányzati választásokkal egyidejűleg kerül sor. A választáson az szavazhat és az indulhat jelöltként, aki a nemzetiségi névjegyzékben szerepel. Ehhez a választópolgárnak előzetesen regisztrálnia kell a lakóhely szerinti helyi választási irodában (a kérelem interneten is benyújtható).

Annak a nemzetiségi szervezetnek, amely jelöltet kíván állítani a nemzetiségi önkormányzati választásokon, a nemzetiségi választópolgárok meghatározott számú ajánlását össze kell gyűjtenie. A megyében és országosan pedig az a nemzetiségi szervezet állíthat listát, amely a településeken meghatározott számú jelöltet állított, és amely a nemzetiségi választópolgárok meghatározott számú ajánlását összegyűjtötte.

A nemzetiségi választópolgár a települési önkormányzati választáson legfeljebb annyi jelöltre szavazhat, amennyi képviselő a településen választható (három vagy négy, a regisztrált nemzetiségi választópolgárok számától függően).

A területi és országos nemzetiségi önkormányzati választáson érvényesen egy listára lehet szavazni.

V. FEJEZET
NEMZETKÖZI SZERVEZETEK

1. EURÓPAI UNIÓ

Az európai integráció főbb állomásai

A második világháborút követően nyilvánvalóvá vált, hogy az európai országok csak együttműködéssel tudják megakadályozni egy újabb háború kialakulását. A cél egyrészt a béke hosszú távú megőrzése és a romokban álló gazdaság fejlesztése volt. Robert Schuman (francia külügyminiszter) Jean Monnet eredeti ötletét felhasználva, 1950. május 9-én elmondott beszédében vázolta fel egy európai szén- és acélpiacon létrehozását. 1951-ben a Párizsi Szerződés létrehozta az Európai Szén- és Acélközösséget (ESZAK). Az együttműködést célja az volt, hogy enyhítse a bizalmatlanságot és feszültséget, amely az európai országok kapcsolatát jellemezte a II. világháborút követően. A hat alapító ország: Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, a Német Szövetségi Köztársaság és Olaszország között létrejött a szén és az acél közös piaca.

Az ESZAK létrehozása után hat évvel, 1957-ben hat ország a római szerződések aláírásával létrehozta az Európai Gazdasági Közösséget (EGK) és az Európai Atomenergia-közösséget (Euratom).

A Római Szerződés hatályba lépését követő 15 év a belső integráció jegyében zajlott. A tagállamok között a vámok és a mennyiségi korlátozások lebontása 1968 közepére befejeződött, és hatályba léptek a közös külső vámok is. Mivel a létrehozott vámunió és közös piac csak az ipari szektor integrációját biztosította, ezért 1962-ben döntés született a közös agrárpolitika kialakításáról is. A hatvanas évek közepén megtörtént a három integrációs szervezet intézményeinek egyesítése. Az 1965-ben elfogadott Egyesülési Szerződéssel 1967-re összevonták az ESZAK, EGK és Euratom addig párhuzamosan működő intézményeit, és ettől az időponttól használatos az Európai Közösségek kifejezés.

1951: Megalakul a Szén- és Acélközösség
1957: Római Szerződések: EGK és Euratom létrehozása
1967: Egyesülési Szerződés
1979: első közvetlen Európai Parlamenti választások
1985: Schengeni megállapodás
1986: Egységes Európai Okmány
1992: Maastrichti Szerződés
1999: Amszterdami Szerződés
2001: Nizzai Szerződés
2002: forgalomba kerül az euró
2009: Lisszaboni Szerződés

Az Egyesült Királyság már az EGK kezdeti sikereinek hatására jelezte a csatlakozási szándékát, azonban a francia köztársasági elnök, De Gaulle vétóinak következtében, erre akkor nem került sor. Azonban De Gaulle lemondása után megkezdődtek a csatlakozási tárgyalások, és 1973-ban az Egyesült Királyságon kívül Dánia, Írország és Norvégia is az Európai Közösségek tagjává válhattak. Norvégia lakossága ezt követően népszavazáson elutasította a csatlakozást.

A bővítés következtében az Európai Közösségek világgazdasági súlya jelentősen nőtt, azonban az 1973-as olajválságtól a második olajválság végéig (1982-83) tartó periódust inkább az euroszepticismus, mint az integráció mélyülése jellemezte. Habár az Európai Közösségekre ebben az időszakban nem mélyítették tovább az együttműködést, a nyolcvanas években három új ország is csatlakozott. 1981-ben Görögország, 1986-ban pedig Portugália és Spanyolország váltak tagokká.

1957: Franciaország, Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország, Belgium, Hollandia, Luxemburg
1973: Egyesült Királyság, Írország, Dánia
1981: Görögország
1986: Spanyolország, Portugália
1995: Ausztria, Svédország, Finnország
2004: Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Szlovénia, Ciprus, Málta
2007: Románia, Bulgária
2013: Horvátország
2017: Egyesült Királyság aktiválta az 50. cikket: hivatalosan is bejelentette, hogy kilép az EU-ból (ún. Brexit)

A recessziók következtében a Közösség tagállamai protekcionista intézkedésekhez folyamodtak, amelyek sokszor nehezítették az integráció szorosabbra fűzését. A valódi

közös piac kialakítása érdekében szükség volt a közösségi döntéshozatal bizonyos szintű átalakítására, ami azonban csak a Római Szerződés módosításán keresztül volt véghez vihető. Így született meg az Egységes Európai Okmány, amit 1986-ban írtak alá és 1987-ben lépett hatályba. Rendelkezése szerint az egységes piacot 1992-ig kell elérni. Ez a célkitűzés jelentős közösségi jogalkotást és tagállami jogharmonizációt eredményezett.

Az Egységes Európai Okmány reális alapot szolgáltatott a gazdasági és politikai unió irányába. A gazdaság területén a monetáris unió, illetve a közös valuta bevezetésében egyetértettek a tagállamok. Sokkal nehezebben fogalmazódtak meg a politikai unióra irányuló törekvések. Az Európai Unió létrehozásáról szóló szerződést 1992-ben Maastrichtban írták alá, melyben a tagállamok megállapodtak a közös valuta bevezetésében, a közös kül- és biztonságpolitika létrehozásában, illetve a bel- és igazságügy területén is közös célokat fogalmaztak meg. Továbbá bevezették az uniós polgárságot. A Maastrichti Szerződés megkötése után, 1995-ben csatlakozott Ausztria, Svédország és Finnország.

Habár a Maastrichti Szerződés nagy előrelépés volt az európai integrációban, sokan bírálták, mivel nem tartalmazta az intézményrendszer reformját. Ennek a megoldására kezdték meg az újabb tárgyalásokat, amit az Amszterdami Szerződés zárt le 1997-ben.

Az Amszterdami Szerződés ugyan létrehozta a szabadságon, biztonságon és jogon alapuló térséget és a Schengeni Megállapodást is integrálta az uniós jogba, elmaradt az intézményrendszer hatékonyabbá tétele. A Nizzai Szerződéssel azonban 2003-ban eljutottak az uniós intézmények reformjához, amely előkészítette az utat a keleti bővítésre is. 2004-ben így aztán 10 új ország csatlakozhatott az EU-hoz: Csehország, Észtország, Ciprus, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovákia és Szlovénia. Melyet 2007-ben Románia és Bulgária, majd 2013-ban Horvátország csatlakozása követett.

Időrendben a legutolsó a Lisszaboni Szerződés (2009), amely módosítja néhány korábbi szerződés szövegét. A Lisszaboni Szerződés előkészítése

alkotmányozó munka formájában kezdődött 2001 végén, amelyet az európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződést kidolgozó Európai Konvent vitt tovább. A Lisszaboni Szerződéshez vezető folyamat annak következménye volt, hogy 2005 májusában és júniusában negatív eredményt hozott az alkotmányszerződéssel kapcsolatban kiírt két népszavazás, és erre válaszként az Európai Tanács kétéves „gondolkodási időszak” bevezetése mellett döntött. Az új szerződést végül 2007. december 13-án, az Európai Tanács Lisszabonban tartott ülésén írták alá, és azt azóta valamennyi tagállam ratifikálta. A szerződés 2009. december 1-jén lépett életbe.

A Lisszaboni Szerződés első ízben rendszerezi és tisztázza az Unió hatásköreit. A hatáskörök három típusát különbözteti meg: kizárólagos hatáskör, ahol kizárólag az Unió alkothat jogi aktust, és a tagállamok csupán végrehajthatják az EU által elfogadott jogi aktusokat; megosztott hatáskör, ahol a tagállamok elfogadhatnak kötelező erejű jogi aktusokat, amennyiben az Unió ezt nem tette meg; valamint támogató hatáskör, ahol az

Unió intézkedéseket tesz annak érdekében, hogy támogassa vagy kiegészítse a tagállamok politikáit. Az Unió egyes hatásköreit innentől kezdve a szerződés felülvizsgálata során lehet visszaadni a tagállamoknak.

Az Európai Unióról általánosságban

Lakosság és a hivatalos nyelvek

Az EU több mint 510 millió ember otthona, amely a Föld lakosságának körülbelül 7%-át teszi ki.

Az Európai Uniónak 24 hivatalos nyelve van, mivel demokratikus szervezetként saját anyanyelvükön kell kommunikálnia a tagállamok kormányaival, polgáraival, vállalkozásaival és közhivatalaival. A polgároknak ugyanis joguk van tudni, hogy milyen döntéseket hoznak a nevükben. Ezért biztosítják számukra, hogy idegen nyelvek ismerete nélkül is tevékenyen részt vehessenek az EU ügyeiben és a 24 hivatalos nyelv bármelyikén levelezhetnek hivatalos ügyekben.

DOBRÓ ÚTRO / BUENOS DÍAS
DOBRÉ RÁNO / GOD MORGEN
GUTEN MORGEN / TERE HOMMIKUST
KALIMERA / GOOD MORNING
BONJOUR / DIA DUIT
DOBRO JUTRO / BUONGIORNO
LABAS RYTAS / LABRĪT
JÓ NAPOT / L-GHODWA T-TAJBA
GOEDEMORGEN / DZIEŃ DOBRY / BOM DIA
BUNĂ DIMINEAȚĂ / DOBRÉ RÁNO
DOBRO JUTRO / HYVÄÄ HUOMENTA
GOD MORGON

Értékrend

Az „Egyesülve a sokféleségben” kifejezés az Európai Unió jelmondata, amelyből kiderül az Unió értékrendjének lényege. Bár az EU mindegyik országának megvan a maga kultúrája, nyelve és hagyományai, valamennyien közös értékeken osztoznak, amelyeket tiszteletben kell tartaniuk, ha az Európai Unió részei akarnak lenni. Az összes tagállamot egyesítő alapértékek: a demokrácia, az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok tiszteletben tartása, ideértve a kisebbségekhez tartozók jogait is.

Az euró

Az euróbankjegyeket és -érméket 2002-ben vezették be 12 EU-tagországban. Mára már 19 tagállam cserélte saját pénznemét euróra, így több mint 337 millió uniós polgár – tehát az EU lakosainak kétharmada – használja nap mint nap az eurót. A közös valutát használó tagországok: Ausztria, Belgium, Ciprus, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Szlovákia, Szlovénia.

Schengen

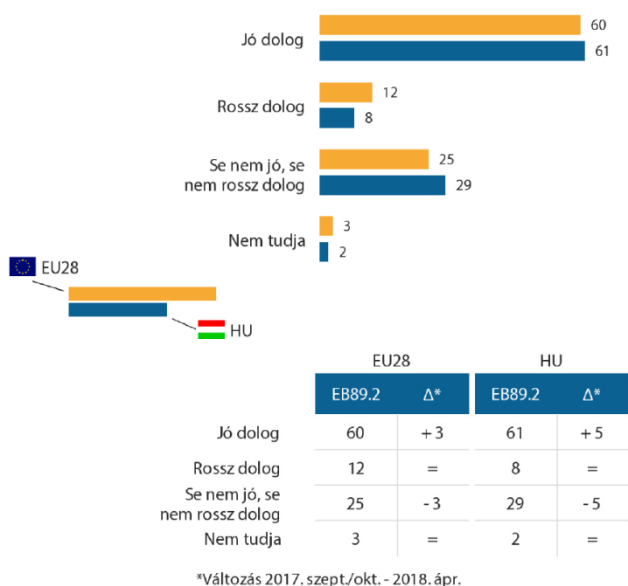
Unió polgárként szabadon lehet utazni a 26 „schengeni országban”: 22 EU tagállamban (Ausztria, Belgium, Csehország, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szlovákia, Szlovénia), valamint Izlandon, Liechtensteinben, Norvégiában és Svájcban. Az Egyesült Királyság és Írország úgy döntöttek, hogy nem szeretnék a schengeni térséghez tartozni, míg Bulgária, Ciprus, Horvátország és Románia még nem csatlakozhat. A schengeni térségen kívüli országokba utazva és onnan visszatérve érvényes útlevelet vagy személyi igazolványt kell felmutatnod. A schengeni rendszer jelenleg kihívásokkal néz szembe, biztonsági intézkedések miatt néhány tagállam ideiglegesen visszaállította a határellenőrzést.

Közzvélemény-kutatás az európai választások előtt (Eurobarometer felmérés)

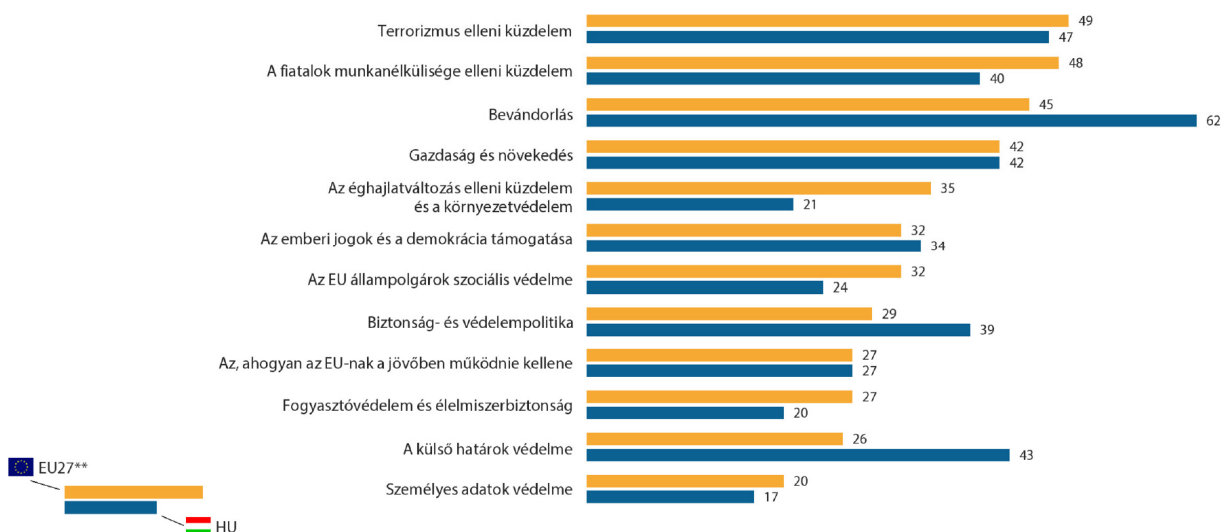
Az európaiak 67%-a véli úgy, hogy az országuk profitál az EU-tagságból, és 60%-uk jó dolognak tartja az uniós tagságot, hazánkban pedig az emberek 61% vélekedik így.

Az európaiak szerint a választási kampány során elsősorban a terrorizmus elleni küzdelemről (49%), a fiatalok munkanélküliségről (48%), a bevándorlásról (45%), valamint a gazdasági növekedésről (42%) kell a jelölteknek vitázniuk. A magyarok szerint a legégetőbb kérdés a bevándorlás (62%), Olaszország és Málta után hazánk a harmadik olyan uniós ország, ahol ez a legjobban foglalkoztatja az embereket. A második legfontosabb téma a terrorizmus elleni küzdelem 47%-kal és a külső határok védelme 43%-kal. Ez utóbbi 17 százalékponttal magasabb az uniós átlagnál. Legkevésbé a személyes adatok védelme (17%), a fogyasztóvédelem (20%) és a környezetvédelem (21%) bizonyult a magyarok számára meghatározó témának.

QA23 Általában véve, Ön szerint (ORSZÁG) EU tagsága egy ...? (%)

QA11T Az alábbiak közül melyik témát kellene megvitatni elsőként a következő Európai Parlamenti választások választási kampánya során? Elsősorban? És még? (MAX. 6 VÁLASZ)

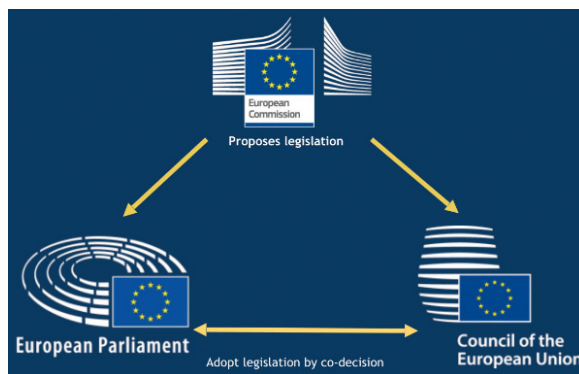

A felmérés további részletei:

http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2018/oneyearbefore2019/one_year_bef ore_ee2019_hu_hu.pdf

Az Európai Unió intézményei és a döntéshozatal

Az Európai Unió egyedülálló politikai képződmény. Tagjai független államok, amelyek közös célokat szem előtt tartva a kormányzás néhány fontos területén együtt hoznak meg bizonyos döntéseket. A tagországok állampolgárai egyben uniós polgárok is, ami feljogosítja őket arra, hogy részt vegyenek az Unió demokratikus életében. Az egyes államokhoz hasonlóan az Uniónak is megvan a maga törvényhozó ága (Parlament és Tanács),

végrehajtó ága (Bizottság) és független bírói apparátusa.

Az uniós szakpolitikák kidolgozása és a döntéshozatal az alábbi három intézmény feladatkörébe tartozik:

- Európai Parlament
- az Európai Unió Tanácsa
- Európai Bizottság

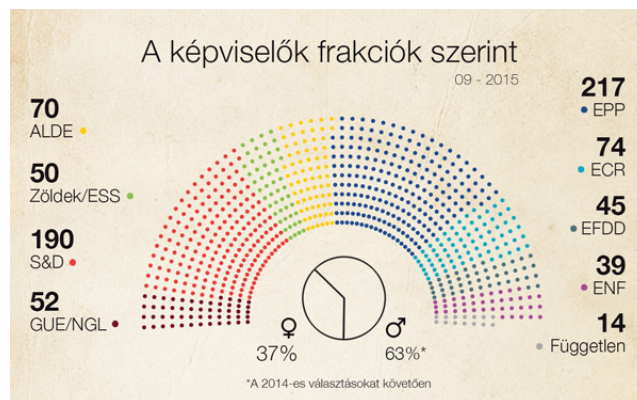
Az Európai Bizottság jogszabályjavaslatokat tehet, melyeket az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa közös eljárásban fogadhat el.

Rendes jogalkotási eljárás

Az EU általános szabály szerint a rendes jogalkotási (korábban az együtdöntési) eljárással hozza meg döntéseit. Ez azt jelenti, hogy a közvetlenül választott Európai Parlament a Tanáccsal együtt hagyja jóvá az uniós jogszabályokat.

Az eljárásról itt lehet részletesen olvasni:

http://www.europarl.europa.eu/external/html/legislativeprocedure/default_hu.htm

Európai Parlament

Az Európai Parlament az unió egyetlen közvetlenül választott testülete, feladata, hogy az uniós polgárok érdekeit közvetlenül képviselje. Az intézmény jogkörei az uniós alapszerződések többszöri módosításának következtében egyre jobban kiszélesedtek. Az európai polgárok első ízben 1979-ben választhatták meg az Európai Parlament képviselőit közvetlen választások útján. A jelenlegi Parlamentet 2014 májusában választották meg öt évre. Az intézmény 751 képviselőt számlál, akik az Uniót alkotó 28 tagország jelöltjei közül kerültek ki.

Magyarország 21 képviselői helyet rendelkezik. A Brexit következményeként a következő, 2019-es európai választásokon az Egyesült Királyság már nem vesz részt, ezért a képviselői helyeket újraosztották a tagállamok között. **A jelenleg érvényes megállapodás értelmében 705 európai parlamenti képviselői helyet töltenek be a 2019-es választások után,** Magyarország mandátumainak száma nem változik majd.

Az EP és a Brexit:

<http://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/alkotmany-intezmenyek>

A Parlament legfontosabb feladata, hogy a Tanáccsal közösen elfogadja vagy elutasítsa a Bizottság által előterjesztett jogszabálytervezeteket. A képviselőtestület feladatai közé tartozik az uniós költségvetés ellenőrzése és jóváhagyása is. A Parlament ezen túlmenően demokratikus felügyeletet gyakorol a Bizottság felett, ami egyebek mellett azt jelenti, hogy bizalmatlansági indítvány elfogadásával módja van a testület feloszlatására. Az Európai Parlamentnek három székhelye van: Strasbourg (Franciaország), Brüsszel (Belgium) és Luxembourg (Luxemburg).

Európai Unió Tanácsa

Az Európai Unió Tanácsa a tagállamok kormányait képviselő szerv. Tagjai, az egyes tagállamok miniszterei havonta több alkalommal üléseznek. Az intézmény kettős feladatot lát el: a Parlamenttel közösen törvényhozói szerepet tölt be, a Bizottsággal együtt pedig

Antonio Tajani
az Európai Parlament elnöke

végrehajtó hatalmat gyakorol. A külkapcsolatokkal, a gazdasági- és pénzügyekkel, a közlekedéssel, az energiával, a mezőgazdasággal stb. kapcsolatos ügyekről az adott szakpolitikai területért felelős miniszterek folytatnak megbeszélést és hoznak döntést. Az intézmény közismert neve Miniszterek Tanácsa, vagy egyszerűen csak: Tanács.

Az Európai Unió Tanácsának nincsenek állandó tagjai. A Tanács 10 különböző formációban ülésezik a megvitatásra kerülő szakpolitikai terület függvényében. Az egyes tagállamokat az adott formációnak megfelelően a kérdéses szakpolitikai területért felelős miniszterek képviselik az ülésen. A Külügyek Tanácsának állandó elnöke van: az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviseelője. A Tanács összes többi ülésén az EU soros elnökségét betöltő országnak az a minisztere elnököl, aki az ülés tárgyát képező szakpolitikai területért felelős.

Ha például Észtország tölti be a soros elnökséget, akkor a Környezetvédelmi Tanács elnöke az észt környezetvédelmi miniszter lesz. A különböző formációkban végzett munka következetességét az Általános Ügyek Tanácsa biztosítja az Állandó Képviselek Bizottságának támogatásával. Az Állandó Képviselek Bizottságát az uniós országok EU melletti állandó képviselői, vagyis a tagállamok EU mellé rendelt nagykövetei alkotják. Így például a Gazdasági és Pénzügyi Tanács ülésein (az ún. Ecofin Tanácsban) a tagállamok pénzügyminiszterei vesznek részt.

Európai Bizottság

A Bizottság a tagállami kormányoktól független intézmény, amely az EU egészének érdekeit képviseli. Négy fő feladata van:

- uniós szakpolitikai és jogszabályjavaslatokat dolgoz ki;
- gondoskodik az uniós szerződések és jogszabályok betartásáról (a „szerződések őre”);
- irányítja és végrehajtja az uniós szakpolitikákat és az uniós költségvetést;
- képviseli az Uniót a nemzetközi szinten a Bizottság hatáskörébe tartozó kérdésekben.

Az Európai Tanács, illetve a Tanács ötévente, az európai parlamenti választásokat követően nevezi ki az új biztosokat. A Bizottság elnökét a Parlament választja meg az Európai Tanács javaslata alapján. A Bizottságot jelenleg tagállamonként egy biztos alkotja, ideértve a Bizottság elnökét és alelnökeit is. Kinevezésüket megelőzően a biztosjelölteket az Európai Parlament szakbizottsági meghallgatások során kérdezi ki.

A Bizottság székhelye Brüsszelben található és 28 tagú biztosi testületből áll, amely magában foglalja az elnököt és az alelnököket is. A bizottsági tagok – minden EU országból egy személy – biztosítják a Bizottság politikai irányítását az ötéves mandátumuk folyamán. Az elnök minden bizottsági tagra felelősséget ruház bizonyos politikai területek vonatkozásában. Az Európai Bizottság jelenlegi elnöke a luxemburgi Jean-Claude Juncker.

Európai Tanács

A brüsszeli székhelyű Európai Tanács valósítja meg legmagasabb szinten az uniós országok közötti politikai együttműködést. Már 1974 óta létezik, viszont csak 2009-ben, a Lisszaboni Szerződést követően vált hivatalos uniós intézménnyé, ekkor saját elnököt is kapott. 2009 előtt informális szervként működött, és a testület elnöki tisztsége nem volt hivatalos, ezt a szerepet mindig az EU Tanácsának soros elnökségét betöltő tagállam állam-, illetve kormányfője látta el.

Az Európai Tanács meghatározza az Európai Unió tevékenységének általános politikai irányvonalát és prioritásait, viszont nem rendelkezik jogalkotási hatáskörrel. Az Európai Tanács keretében az uniós tagállamok állam-, illetve kormányfői, az Európai Bizottság elnöke, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője üléseznek, rendszerint negyedévente.

Donald Tusk
az Európai Tanács elnöke

Európai Unió Bírósága

Az Európai Unió Bíróságának 1952-ben történt alapítása óta feladata, hogy biztosítsa „a jog tiszteletben tartását” a Szerződések „értelmezése és alkalmazása” során. Ennek során az Európai Unió Bírósága felülvizsgálja az Európai Unió intézményei jogi aktusainak jogszerűségét, gondoskodik arról, hogy a tagállamok teljesítsék a Szerződésekből eredő kötelezettségeiket, illetve a nemzeti bíróságok kérelmére értelmezi az uniós jogot. Így az Európai Unió igazságügyi hatóságaként a tagállami bíróságokkal együttműködve gondoskodik az uniós jog egységes értelmezéséről és alkalmazásáról.

Az Európai Unió luxemburgi székhelyű Bírósága két igazságszolgáltatási fórumból áll, melyek a következők: a Bíróság és a Törvényszék (amelyet 1988-ban hoztak létre). A Közszolgálati Törvényszék, amelyet 2004-ben hoztak létre, 2016. szeptember 1-jén befejezte működését, miután az uniós igazságszolgáltatási szervezetrendszer reformja keretében hatáskörét átruházta a Törvényszékre.

Mivel minden tagállam saját hivatalos nyelvvel és jogrendszerrel rendelkezik, az Európai Unió Bírósága többnyelvű intézmény. A Bíróság a nyelvhasználatra vonatkozóan az igazságszolgáltatás területén a világon egyedülálló szabályokat alkalmaz, mivel az Unió bármely hivatalos nyelve lehet az eljárás nyelve. A Bíróságnak ugyanis teljes mértékben tiszteletben kell tartania a többnyelvűség követelményét, mivel a felekkel az eljárás nyelvén kell kommunikálnia, és biztosítania kell ítélezési gyakorlatának valamennyi tagállamban való közzétételét.

Európai Számvevőszék

Az Európai Unió független külső ellenőreként a luxembourgi székhelyű Európai Számvevőszék gondoskodik az uniós adófizetők érdekeinek védelméről. A Számvevőszék nem rendelkezik jogi hatáskörökkel, de tevékenysége révén javítja az Európai Bizottság költségvetési gazdálkodását, és jelentések formájában számol be az EU pénzügyeiről. Az Európai Számvevőszék legfőbb szerepe, hogy ellenőrzi, hogy az uniós pénzforrások beszedése és felhasználása során nem történt-e szabálytalanság, és segíti az uniós pénzgazdálkodás javítását.

Európai Központi Bank

Az Európai Központi Bank (EKB) annak a 19 uniós tagországnak a központi bankja, amelyek átvették az eurót. Legfontosabb feladata az euróvezetbeli árstabilitás fenntartása és ezáltal az egységes pénznem vásárlóerejének megőrzése. A frankfurti székhelyű EKB bocsátja ki az euróbankjegyeket.

Régiók Európai Bizottsága

A Régiók Európai Bizottsága az EU tanácsadó szerve, melyet a 28 uniós tagállam helyi és regionális szinten megválasztott képviselői alkotnak, székhelye pedig Brüsszelben van. A Régiók Európai Bizottságának keretében a képviselők kifejezésre tudják juttatni véleményüket azokkal az uniós jogszabályokkal kapcsolatban, amelyek közvetlenül befolyásolják az általuk képviselt régiók és települések életét.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

A brüsszeli székhelyű Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) uniós tanácsadó szerv, melynek tagjai munkaadói és munkavállalói szervezetek és más érdekcsoportok képviselőit látják el. Az EGSZB véleményeket dolgoz ki különböző uniós témákban az Európai Bizottság, az Európai Unió Tanácsa és az Európai Parlament részére, hidat képezve az EU döntéshozó intézményei és az uniós polgárok között.

Európai ombudsman

A Maastrichti Szerződés jelölte ki az Európai Parlament feladatául, hogy válassza meg az Európai Unió strasbourgi székhelyű ombudsmanját. Az első európai ombudsman kinevezése 1995-ben történt meg, mandátuma öt évre szól, ami megújítható.

Az európai ombudsman kivizsgálja az uniós intézmények és szervek tevékenysége során előforduló hivatali visszasságok kapcsán benyújtott panaszokat. Az európai ombudsmanhoz az uniós országok állampolgárai és lakosai, illetve az EU területén székhellyel rendelkező vállalkozások és szervezetek fordulhatnak panaszaikkal.

2. ENSZ

A II. világháború befejezését követően, 1945-ben a győztes nagyhatalmak létrehozták az Egyesült Nemzetek Szervezetét az emberi jogok védelme és a háborúk elkerülése céljából. Az ENSZ tagországainak száma jelenleg **193**. Az ENSZ székhelye New Yorkban van.

Magyarország 1955-ben lett az ENSZ tagja. Az 1956-os forradalom idején a magyar kormány az ENSZ-hez fordult, hogy a szovjet invázióval szemben megvédje az ország szuverenitását, de az ENSZ-ben a magyar kérdéssel kapcsolatban (a Szovjetunió miatt) érdemi döntés nem született.

Az ENSZ kiemelkedő fontosságú szervei a Közgyűlés és a Biztonsági Tanács. A **Közgyűlésnek** minden tagállam a tagja, ugyanakkor a legfontosabb, operatív feladatokat

ellátó **Biztonsági Tanács** mindössze 15 tagú. Közülük **öt** tagállamnak (az úgynevezett **állandó tagok**nak) **vétójoguk** van, vagyis bármilyen döntést megakadályozhatnak. Ezek a tagállamok a II. világháború győztes országai: az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország, a Szovjetunió (1991-től Oroszország) és Kína. A Biztonsági Tanács másik tíz tagját a Közgyűlés választja. A **választott tagországok nem rendelkeznek vétójoggal**.

Az ENSZ fogadta el **1948. december 10-én** az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát. A Nyilatkozat elfogadásának évfordulója **az emberi jogok világnapja**. A Nyilatkozat jelentőségéről bővebben az Emberi jogok című fejezetben olvashatsz.

Az ENSZ-t alapítása óta számos siker és kudarc egyaránt érte. Több háborús konfliktust nem tudott megakadályozni, ugyanakkor jónéhány esetben sikeresnek bizonyult az ENSZ közbenjárása. Ilyen esetekben a tagállamok közös ENSZ parancsnokság alatt békefenntartó erőket (ún. „kéksapkások”) küldenek a térségbe, hogy biztosítsák az ENSZ határozatainak végrehajtását.

Az ENSZ főtitkára
2017. január 1-től
a portugál António Guterres

Az ENSZ békefenntartói jelenleg 14 helyen tevékenykednek szerte a világban; legnagyobb számban Afrikában, de Európában is vannak ENSZ-missziók (Cipruson és Koszovóban).

Az ENSZ különböző feladatkörökre fókuszálva ún. „szakosított szervezeteket” hozott létre.

Ezek közül néhány:

- Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezet (FAO),
- Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (IAEA vagy NAÜ),
- Nemzetközi Valutaalap (IMF),
- Egészségügyi Világszervezet (WHO),
- és az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO).

3. EBESZ

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (röviden: EBESZ, angol nyelven: Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE) 57 tagállamot (nemcsak európai, hanem amerikai és ázsiai országokat is) tömörítő kormányközi szervezet. A szervezet gyökerei az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió közötti szembenállás, fegyverkezési verseny (úgynevezett hidegháború) enyhüléséhez nyúlnak vissza. Ebben az időszakban az Amerikai Egyesült Államok vezette „nyugati tömb” és a Szovjetunió által irányított „keleti tömb” országai keresték az együttműködési lehetőségeket. Ennek eredményeként **1975-ben, Helsinkiben** a szemben álló felek fegyverkorlátozási és emberi jogi dokumentumokat írtak alá.

Az EBESZ feladatai alapvetően három területre terjednek ki: politikai-katonai, gazdasági-környezetvédelmi és emberi jogi témákra. Az EBESZ több országban is működtet ún. missziókat, hogy elősegítse a szemben álló országok közötti megbékélést.

Az EBESZ **Nemzeti Kisebbségi Főbiztosának** feladata, hogy figyelemmel kísérelje az EBESZ térségben élő nemzeti kisebbségek helyzetét, a komolyabb etnikai válságok megelőzése érdekében csillapítsa az e téren jelentkező feszültségeket.

4. OECD - GAZDASÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS FEJLESZTÉSI SZERVEZET

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (angolul Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) párizsi székhelyű nemzetközi gazdasági szervezet, melynek célja, hogy segítse a tagállamok kormányait a lehető legjobb gazdasági és szociális politika kialakításában és értékelésében. Jogelődje 1948-ban alakult meg egy meghatározott feladat, a Marshall-terv kivitelezésére Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet (OEEC) névvel. A Marshall-terv célja az volt, hogy talpra állítsa a második világháborús pusztítások után Európát, az európai országok gazdaságát. Az 1950-es évek végére úgy tűnt, hogy a Marshall-terv – és ezzel a szervezet – be is töltötte feladatát. A tagországok azonban felismerték, hogy az európai gazdasági és társadalmi struktúrák másfél évtizedes újjászervezése révén hatalmas tudás és szakértelem halmozódott fel, mely további hasznosításra és továbbfejlesztésre érdemes. Így került sor az OECD megalakítására 1961-ben, tizenhét európai ország, valamint az Amerikai Egyesült Államok és Kanada részvételével Párizsban. Új neve a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet lett. Az OECD-hez később csatlakozott Új-Zéland, Ausztrália és Japán is.

Magyarország 1996-ban csatlakozott a szervezethez.

5. NATO - ÉSZAK-ATLANTI SZERZŐDÉS SZERVEZETE

A NATO-t (angolul: North Atlantic Treaty Organization) a hidegháború kezdetekor, 1949-ben alapította 12 nyugat-európai és észak-amerikai ország azzal a céllal, hogy kollektív katonai védelmet nyújtsanak egymásnak, ha valamelyiküket ellenséges támadás ér. A szövetségnek ma már 29 tagországa van, Magyarország 1999-ben csatlakozott. A NATO világ legnagyobb, legerősebb katonai-politikai szervezete. A szervezet központja Brüsszelben található.

A NATO-tagországok állam- és kormányfőinek
2018-as brüsszeli csúcstalálkozója

VI. FEJEZET
FOGALOMTÁR

Alkotmány: Az ország legfontosabb törvénye, amely tartalmazza

1. a polgárok alapvető jogait és kötelességeit (pl. élethez való jog, választójog);
2. az állami berendezkedés legfontosabb szabályait (pl. Országgyűlés, Kormány, bíróságok, köztársasági elnök).

A parlament alkotmánnyal ellentétes törvényt nem alkothat. Magyarország alkotmánya az Alaptörvény.

Államforma: Az államforma az államfői tisztség (uralkodó, köztársasági elnök) keletkezésének módjára ad választ. A két fő államforma a köztársaság és a monarchia. Köztársaságban az államfőt a parlament vagy pedig közvetlenül a választópolgárok választják. Monarchiában azt, hogy ki az államfő, a trónöröklési szabályok határozzák meg.

Demokrácia: A demokrácia lényege, hogy a közösség minden választójoggal rendelkező tagja részt vehet a közügyek eldöntésében. Közvetlen demokrácia (pl. népszavazás) esetén a választópolgárok maguk döntenek közügyekkel kapcsolatos kérdésekben. Közvetett, képviseleti demokrácia esetén pedig a választópolgárok által megválasztott képviselők hozzák meg a döntéseket (pl. a parlament fogadja el a törvényeket).

Egyenlőség: Ez az elv az emberek jogi értelemben vett egyenlőségét foglalja magában, tehát: mindenkire ugyanazok a szabályok vonatkoznak, részrehajlás nélkül.

Emberi jogok: Az emberi jogok olyan jogok, melyek minden embert születésüktől kezdve megilletnek, függetlenül állampolgárságuktól, lakóhelyüktől, vallásuktól, kulturális háttérüktől vagy egyéb helyzetüktől. Annak biztosítása, hogy e jogokat mindannyian élvezhessük, az állam feladata. Az emberi jogokkal kapcsolatban nekünk, polgároknak is felelősségteljesen kell eljárunk: saját jogaink gyakorlásakor ügyelnünk kell arra, hogy azzal mások jogait ne sértsük meg.

Egyezmény a Gyermek Jogairól: Az Egyezményt az ENSZ fogadta el 1989-ben, New Yorkban. Az Egyezmény a gyermekjogokat tartalmazza, egyúttal felöleli azokat az intézkedéseket is, amelyeket az államnak kell megtennie a gyermekek védelme érdekében. Azt, hogy az Egyezményt aláíró tagállamok megfelelően biztosítják-e a gyermekjogok védelmét, az ENSZ Gyermek Jogainak Bizottsága ellenőrzi.

Emberi Jogok Egyetemes Jognyilatkozata: A Nyilatkozatot az ENSZ fogadta el 1948-ban, Párizsban. E Nyilatkozat mérföldkő az emberi jogok történetében: első alkalommal került sor az embert megillető alapvető jogok írásba foglalására nemzetközi szinten.

Emberi Jogok Európai Egyezménye: Az Egyezményt az Európa Tanács fogadta el 1950-ben, Rómában. Az Egyezmény felsorolja az embereket megillető alapvető jogokat. Ezen túlmenően az Egyezmény létrehozta az Emberi Jogok Európai Bíróságát is az emberi jogok védelme céljából.

Hatalommegosztás elve: Az állam hagyományos értelemben vett fő feladatai az igazságszolgáltatás, a törvényhozás és a végrehajtás. A hatalommegosztás elve klasszikus értelemben e funkciók megosztását jelenti, melynek eredményeként a hatalom nem egy kézben összpontosul, hanem e feladatokat több, egymástól független szerv látja el.

Jogállam, más néven a jog uralma: Olyan állam, ahol az állami szervek és a polgárok egyaránt a parlament által megalkotott szabályokat követik. A jogállamiság magában foglalja a demokratikus értékek, alapvető jogok tiszteletét is.

Kormányforma: Egy ország kormányformája határozza meg az államfő (köztársasági elnök, uralkodó), a parlament és a kormányzás egymáshoz való viszonyát. A három fő kormányforma a parlamentáris, az elnöki, illetve a félelnöki rendszer.

Külképviselet: Magyarország nagykövetsége, főkonzulátusa.

Mandátum: képviselői megbízatás.

Megfigyelő: A választási eredményben nem érdekelt, pártatlan személy, aki azt ellenőrzi, hogy a választás során minden szabályt betartanak-e.

Népszuverenitás: A népszuverenitás elve azt jelenti, hogy a hatalom a polgárok közösségétől származik. A modern demokráciákban ez két módon valósulhat meg: képviselői demokrácia (pl. országgyűlési választások) vagy közvetlen demokrácia (pl. népszavazás) formájában.

Névjegyzék: A választójogosult polgárok jegyzéke.

Választási rendszer: A választási rendszer azon szabályoknak az összessége, melyek meghatározzák, hogy kiből lesz képviselő. A választási rendszer a választáson leadott szavazatokat eredménnyé – képviselői helyekké, azaz mandátummá – alakítja át, melyeket a választáson induló pártok és jelöltek között osztanak ki.

Választójog: Az Alaptörvényben foglalt alapvető jogok egyike. Típusai:

1. aktív választójog: arra ad választ, hogy ki szavazhat;
2. passzív választójog: megmutatja, hogy ki indulhat jelöltként a választásokon.

Választókerület: az a területi egység, amelynek minden szavazókörében ugyanazon jelöltekre szavaznak.

VII. FEJEZET
FORRÁSJEGYZÉK

Árva, Zs. (2013): Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez, Complex Kiadó, Budapest

Bárd, K. (2007): Emberi jogok és büntető igazságszolgáltatás Európában, Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest

Cserny, Á. (Szerk., 2014): Választójogi kommentárok, Complex Kiadó, Budapest

Kukorelli, I., Pozsár-Szentmiklósy, Z. (2013): Állampolgári ismeretek középiskolások számára, Mozaik Kiadó, Szeged

Velencei Bizottság (2002): Code of Good Practice in Electoral Matters
[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev-e)

Európai Bizottság (2017): Az EU és én
<http://publications.europa.eu/webpub/com/eu-and-me/hu/>

Internetről

A Nemzeti Választási Iroda honlapja

<http://www.valasztas.hu>

ACE – The Electoral Knowledge Network: IDEA, EISA, Elections Canada, National Electoral Institute of Mexico, IFES, The Carter Center, UNDESA, UNDP, UNEAD szervezetek által működtetett honlap. Electoral Management (2015.09.17.)

<http://aceproject.org/ace-en>

ACE – The Electoral Knowledge Network: IDEA, EISA, Elections Canada, National Electoral Institute of Mexico, IFES, The Carter Center, UNDESA, UNDP, UNEAD szervezetek által működtetett honlap. Electoral Systems (2015.09.17.)

<http://aceproject.org/ace-en/topics/es/default>

Az Alapvető Jogok Országgyűlési Biztosa Hivatalának honlapja (2017.01.11.)

<http://www.ajbh.hu/>

Az Alkotmánybíróság honlapja (2017. 01. 27.)

<http://www.mkab.hu>

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének honlapja (2017. 01. 11.)

<http://www.un.org/en/about-un/index.html>

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének honlapja (2018. 06. 22.)

<https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate>

Az Egyesült Nemzetek Szervezete Emberi Jogi Főbiztosának honlapja (2017. 01. 11.)

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx>

Az Európa Tanács honlapja (2017.01.11.)

<http://www.coe.int/en/>

Az EBESZ honlapja (2017.01.11.)

<http://www.osce.org/>

Az Európai Unió intézményei (háttéranyag)

http://www.valasztas.hu/hu/ovi/1109/1109_0.html

Az Európai Unió honlapja (2017.01.27.)

https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-ombudsman_hu

Az Európai Parlament honlapja (2018.06.26.)

<http://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20180430IPR02828/eurobarometer-2018-magyar-adatok>

<http://www.europarl.europa.eu/unitedstates/en/eu-us-relations/the-eu-institutions>

Az Európai Bizottság honlapja (2018.06.26.)

https://europa.eu/european-union/topics/institutional-affairs_hu

https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_hu

Drafting of the Universal Declaration of Human Rights, UN Library (2017.01.13.)

<http://research.un.org/en/undhr/draftingcommittee#s-lg-box-wrapper-3385355>

Drinóczi, T.: A kommunikációs jogok áttekintése, Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny (2017.01.11.)

<http://rmjk.adatbank.transindex.ro/pdf/06.Drinoczi.pdf>

Harmat, Á. (2011): Az athéni demokrácia kialakulása, jellemzői. (2015.09.17.)

<http://tortenelemklub.com/okor/okori-goeroegoek/99-az-atheni-demokracia-kialakulasa-jellemzi-tanulmany>

Képes, Gy. (1997): Az amerikai állammodell. Az Egyesült Államok alkotmányának alapelvei, Rubiconline 1997/8. (2017.01.11.)

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalok/az_amerikai_allammodell_az_egyesult_allamok_alkotmanyanak_alapelvei/

Kukorelli, I. (1997): A mai magyar kormányforma, Rubiconline 1997/8. (2017.01.11.)

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalok/a_mai_magyar_kormanyforma/

Mezei, P. Henning, R. (2008): A bizalmi kérdés a magyar és a német alkotmányjogban, Jog és Politikatudományi Folyóirat II. évfolyam /1. szám (2017.01.13.)

<http://dieip.hu/wp-content/uploads/2008-1-05.pdf>

Paczolay, P. (1997): A legfőbb hatalom eredete. Újkori államelméletek, Rubiconline 1997/8. (2017.01.11.)

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalok/ujkori_allamelmek a legfobb_hatalom eredete/

Simándi, I. (2009): A nők parlamenti választójogának története Magyarországon, 1919–1945., Rubiconline, 2009/4. (2015.09.17.)

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalok/a_nok_parlament_i_valaszt_ojoganak_tortenete_magyarorszagon_1919_1945/

Tarján, T.: Svájc választójogot ad a nők számára, Rubiconline (2017.01.11.)

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalok/1971_februar_7_svaic_valaszt_ojogot_ad_a_nok_szamara/

Trócsányi, L., Schanda, B. (2014): Bevezetés az alkotmányjogba, Digitális Tankönyvtár (2017.01.11.)

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_548_Alkotmanyjog/ch02.html

Útleveél a jogaidhoz. Az Európa Tanács kiadványa (2017.01.11.)

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDC TMContent?documentId=09000016804734f9>

Jogforrások

Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (Párizs, 1948. december 10.)

<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=hng>

Emberi Jogok Európai Egyezménye (Róma, 1950. november 4.)

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf

Egyezmény a Gyermekek Jogairól (New York, 1989. november 20.)

https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV

allampolgarsag.gov.hu

Magyarország Alaptörvénye

A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény

Az országgyűlési képviselők választásáról szóló 2011. évi CCIII. törvény

A népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvény

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény

Fényképek forrásjegyzéke

Nemzeti Választási Iroda

Wikipedia Commons

Pixabay

kormany.hu